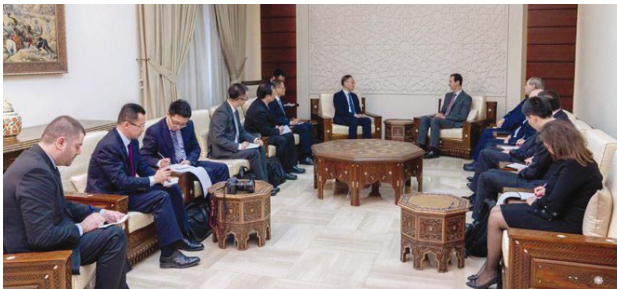

ԱՍԱՏ. «ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ ԱՎԱԲԵԿՉՈՒԹԵԱՆ ԴԵՄ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՏԱՐՈՂՈՒԹԵԱՄԲ ՄՂՈՒՂ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ՄԷԿ ՄԱՍՆ Է»

Կիրակի, 10 Մարտ 2019-ին, Սուրիոյ Նախագահ Պաշար ալ Ասատ ընդունեց Չինաստանի արտաքին գործոց Նախարարի օգնական Չին Շիաուտոնկ եւ անոր ընկերակցող պատուիրակուիները:

Հանդիպումին ընթացքին, կողմերը շեշտեցին երկու երկիրներուն պատմական յարաբերութեան պահպանման եւ քաղաքական, գիտութեական, տրնտեսական, մշակութային ու գիտական մակարդակներու վրայ գործակցութեան ամրապնդման կարեւորութիւնը:

Ասատ դիտել տուաւ, որ Սուրիոյ պատերազմը կը զգենայ Նոր ձեւեր՝ պաշարում, տնտեսական ճնշում եւ այլն, աւելցնելով, որ միջազգային քաղաքականութեան միջոցներն ու գործիքները փոխուած են: Եթէ Նախագահ իւրաքանչիւր հարց երկխօսութեան ճամբով կը լուծուէր՝ Ներկայիս յարաբերութիւններ խզելով, դեսպաններ յետս կանչելով, երկիրներ տնտեսական պաշարման ենթարկելով եւ ահաբեկչութիւնը հրահրելով կը լուծուի:

Նախագահը ըսաւ. «Սուրիոյ մէջ ահաբեկչութեան դէմ պատերազմը, միջազգային տարողութեամբ մղուող պատերազմին մէկ մասն է: Կարելի չէ ահաբեկչութիւնը աշխարհագրական որոշ տարածաշրջանով սահմանափակել՝ հեռաւորութիւնները չեն արգիլեր ծայրայեղութեան ընդլայնումը, ... ահաբեկչութեան դէմ պատերազմը ոչ միայն գիտութեական պատերազմ է, այլ նաեւ՝ գաղափարախօսական»:

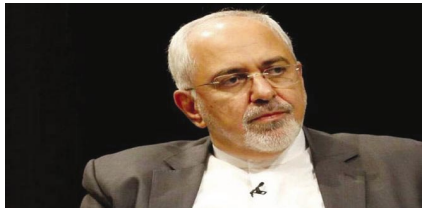
Իր կարգին, Շիաուտոնկ ըսաւ, որ Չինաստան Սուրիոյ հետ յարաբերութիւնը ռազմավարական կը համարէ: Ան նկատել տուաւ, որ Սուրիոյ ժողովուրդին եւ ղեկավարութեան պայքարին շնորհիւ, Ներկայիս երկրին վիճակը սկսած է բարելաւուիլ: Ապա շեշտեց, որ Չինաստան նեցուկ պիտի կանգնի Սուրիոյ եւ պիտի աջակցի անոր վերականգնումին:

Հանդիպումին Ներկայ գտնուեցան Սուրիոյ արտաքին գործոց փոխ-Նախարար դրկտ. Ֆայսալ ալ Մըքտատ, Չինաստանի մէջ Սուրիոյ դեսպան

Շար.՝ Էջ 14 ➤

ԶԱՐԻՖ. «ԱՎԱԲԵԿՉՈՒԹԵԱՆ ԴԵՄ ՍՈՒՐԻՈՅ ԺՈՂՎՈՒՐԴԻՆ ՊԱՅՔԱՐԸ ՈՐՉ ՏԱՐԱՏԱՆԵՐԳԱՆԻՆ ՀՊԱՐՏԱՆԵՆ Է»

Կիրակի, 10 Մարտ 2019-ին, Իրանի արտաքին գործոց Նախարար Մուհամմատ ճաուատ Չարիֆ յայտնեց, որ Իրան նեցուկ կը կանգնի ահաբեկչութեան դէմ Սուրիոյ եւ Իրաքի պայքարին, դիտել տալով, որ գինեալ ահաբեկչական խմբաւորումներուն դէմ զոյգ երկիրներուն պայքարը հպարտանքն է ողջ տարածաշրջանին:

Չարիֆ Պաղտատ այցելութեան առիթով հարցազրոյցի մը ընթացքին ըսաւ. «Չորավիզ կը կանգնինք Սուրիոյ, Իրաքի, Լիբանանի, Պահրէյնի, Եմենի եւ Աֆղանիստանի ժողովուրդներուն եւ թոյլ չենք տար, որ արեւմուտքի պետութիւնները տարածաշրջանը իրենց վերահսկողութեան տակ առնեն»: Չարիֆ տարածաշրջանի ժողովուրդներուն կոչ ուղղեց նեցուկ կանգնելու Սուրիոյ, Իրաքի, Լիբանանի եւ Եմենի, շեշտելով, որ տարածաշրջանի մը ապահովութիւնը անոր ժողովուրդին եւ պետութեան միատեղ ջանքերով կը պահպանուի:

Չարիֆ նկատել տուաւ, որ Իրան նպատակ չունի տարածաշրջանի որեւէ երկրի հետ հարցեր հրահրելու, սակայն կարգ մը երկիրներ, զօրավիզ կանգնելով գինեալ ահաբեկչական խմբաւորումներուն, պատերազմական բովի մէջ մտցուցին տարածաշրջանը:

Շար.՝ Էջ 14 ➤

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ուրախութեամբ կը յայտնենք մեր ժողովուրդին, որ Բերիոյ Հայոց Թեմի Վերաշինութեան եւ Վերականգնումի աշխատանքներու շրջագիծէն ներս, Սրբոց Քառասնից Մանկանց Մայր Եկեղեցւոյ, զանգակատան եւ մայր մուտքի վերաշինութեան աշխատանքները աւարտած են, մասնակցութեամբ մեր ժողովուրդի գաւակներուն եւ անհատ բարերարներու նուիրատուութիւններով: Վերաշինութեան երկրորդ հանգրուանով՝ պիտի նորոգուին եւ ամբողջացուին տարածքի միւս կառոյցները (պատմական Ս. Աստուածածին Եկեղեցին եւ Ազգ. Առաջնորդարանը, Գանձատունը, սրահները, շրջափակերը):

Առ այդ, գլխաւորութեամբ Բերիոյ Հայոց Թեմի Բարեջան Առաջնորդ՝ Գերաշնորհ Տ. Շահան Ս. Արք. Սարգիսեանի, Թեմի Ազգ. Վարչութիւնս հիմնեց

«ՍՐԲՈՅ ԶԱՌԱՍՆԻՑ ՄԱՆԿԱՆՑ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑՈՅ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ»

Այսու նուիրական այս ծրագրին իրագործման համար, կը հրաւիրենք մեր ժողովուրդի գաւակները, իրենց սրտաբուխ նուիրատուութիւններով մասնակից դառնալու վերաշինութեան գործին:

Նուիրատուութիւնները կը կատարուին Ազգ. Առաջնորդարանէն ներս:

ԲԵՐԻՈՅ ՀԱՅՈՑ ԹԵՄԻ
 ԱԶԳ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՆՍՕՏՏ ԱՐԱՄ Ա. ՎԵՆԵՓԱՌ ՆԱՅՐԱՊԵՏԻ ՆՈՎՈՒՄՊԵՏԱԿԱՆ ԱՅՅԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ՆԱԼԷՊ ԵՒ ՍՐԲԱԳՈՐԾՈՒՄ ԵՒ ՍՐԲԱԳՈՐԾՈՒՄ ՍՐԲՈՅ ՔԱՌԱՍՆԻՑ ՄԱՆԿԱՆՑ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑՈՅ Ձեռամբ՝ ՆՍՕՏՏ Արամ Ա. Կաթողիկոսի Մեծի Տանն Կիլիկիոյ

Ուրախութեամբ կը յայտնենք մեր ժողովուրդին, որ Բերիոյ Հայոց Թեմի Վերաշինութեան եւ Վերականգնումի աշխատանքներու շրջագիծէն ներս, Սրբոց Քառասնից Մանկանց Մայր Եկեղեցւոյ, զանգակատան եւ մայր մուտքի վերաշինութեան աշխատանքները աւարտած են:

Եկեղեցւոյ Սրբագործման Առիթով՝

1) ՆՍՕՏՏ Արամ Ա. Վեհափառ Հայրապետ Հայլէպ կը ժամանէ Ուրբաթ, 29 Մարտ 2019, յետմիջօրէի ժամը 4:00-ին, եւ Սրբոց Քառասնից Մանկանց Մայր Եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի Կանոնական Աղօթք:

2) ՆՍՕՏՏ Արամ Ա. Կաթողիկոսի Ձեռամբ Եկեղեցւոյ Սրբագործումն ու Վերաբացումը տեղի կ'ունենայ Շաբաթ, 30 Մարտ 2019, առաւօտեան ժամը 9:00-ին:

3) Եկեղեցական արարողութիւններու աւարտին, Սրբագործուած Եկեղեցւոյ մէջ տեղի կ'ունենայ ժողովրդային աջահամբոյր:

Հրաւիրուած են մեր ժողովուրդի գաւակները մասնակցելու հոգեպարար արարողութիւններուն եւ ստանալու Վեհափառ Հայրապետին օրհնութիւնը:

ԴԻՄՆ
 ԱԶԳ. ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ

Խմբագրական

ՀԱՅԱՏԵԱԳՈՒԹԵԱՆ ԴՐՍԵՒՐՈՒՄՆԵՐԸ ԼՈՒՍԱՐՁԱԿԻ ՏԱԿ

8 Մարտին, ՀՀ Գաղտնի գրասենյակին եւ «Թուֆէնկեան» հիմնադրամին նախաձեռնութեամբ Եւրոպական Խորհրդարանին մէջ տեղի ունեցաւ «Հայատեացութիւն. Պատմական եւ Արդի Դրսեւորումներ» խորագիրը կրող խորհրդաժողովը:

Հայատեացութեան երեւոյթը ինչպէս Թուրքիոյ, այնպէս ալ Ատրըպէյճանի իշխանութիւններուն պետական քաղաքականութեան առանցքներէն մէկը դարձած է տարիներ շարունակ՝ ոչ միայն խզընդոտելով արցախեան հարցին քաղաքական լուծումը, այլեւ Ատրպէյճանի հասարակութիւնը լարելով դրացի հայ ժողովուրդին դէմ:

Երբ ժողովուրդներ դատապարտուած են ապրելու նոյն տարածաշրջանին մէջ, ունենալով մէկտեղ հարցեր, երկխօսութեան կարելիութիւններ պետք է ստեղծեն ներկայ դարուն չափանիշերով հարցերու լուծման ուղղուելու, ոչ թէ միջնադարեան վայրագութեան դրսեւորումներն ու ատելութեան մթնոլորտը սրելու:

Հայաստանի, Արցախի եւ Սփիւռքի մէջ ապրող հայեր բազմիցս դէմ յանդիման կանգնած են Ատրպէյճանի կողմէ հրահրուած հայատեացութեան երեւոյթին: Այս երեւոյթին զոհը դարձած են ոչ միայն հայեր, այլեւ Արցախ այցելող եւրոպացիներ անգամ:

Խորհրդաժողովին նպատակը հայատեացութեան որպէս անմարդկային երեւոյթ ներկայացումն էր Եւրոպական Խորհրդարանէն ներս: Եւրոպական Խորհրդարանը շատ կարեւոր հարթակ է, հետեւաբար զանազան ոլորտներէ ոչ հայ մասնակիցներու ներգրաւումը այս խորհրդաժողովին, հարցին բազմակողմանի քննարկումին պիտի ծառայէր բնականաբար:

Խորհրդաժողովը իր 100-է աւելի մասնակիցներով՝ յատկապէս Եւրոպական Խորհրդարանի երեսփոխաններու օգնականներ, եւրոպական զանազան կառոյցներու ներկայացուցիչներ, ինչպէս նաեւ ատրպէյճանցիներ ներգրաւելով, ամիս ընծայեց արցախեան հարցին բազմակողմանի քննարկման, լոյսին բերելով անոր ճշմարիտ եռութիւնը:

Հայկական կողմը կը միտէր նաեւ երկխօսութեան, անկեղծ գրոյցի մթնոլորտ ստեղծել խորհրդաժողովին ներկայացած ատրպէյճանցիներուն հետ եւ: Անոնք, սակայն, իրենց տեսակետերը յայտնելէ եւ հայկական կողմին կարծիքը լսելէ ետք լքեցին սրահը եւ յաջորդ օրն իսկ ապատեղեկատուական իրենց քարոզարշաւը սկսան՝ յայտնելով որ տապալած են ձեռնարկը:

Մինչդէռ ձեռնարկը իր նպատակին հասած էր, յատկապէս նկատի ունենալով, որ գեկուցաբերները միայն հայկական կողմը չէին ներկայացներ: Այս էր խորհրդաժողովին յաջողութեան առաջին գրաւականը:

Գլխաւոր գեկուցաբերներն էին. - թուրք պատմաբան Ռակըպ Չարաքօլուն, լրագրող Ալեքսանտր Լափշինը, Արցախի մարդու իրաւունքներու նախկին պաշտպանն ու լեհ հայագետ Եագուպ Օշիեցկինը: Տեղի ունեցաւ ակադեմական վերլուծութիւն եւ հարցը ներկայացուցաւ մարդու իրաւունքներու տեսանկիւնէն:

Հայկական կողմը համոզուած էր, որ հասարակութիւնը խաղաղութեան պատրաստելու համար, անհրաժեշտ է որ մարդիկ իրարու հետ խօսին ու տեսակետեր փոխանակեն: Ցաւօք ատրպէյճանցիներ անգամ մը եւս փախուստ տուին դէմ առ դէմ քաղաքակիրթ երկխօսութեան այս ամիսն ու անգամ մը եւս հաստատեցին այլատեացութեան աստիճանն ու մակարդակը իրենց երկրէն ներս: Հայատեացութիւնը Ատրըպէյճանի մէջ կը սկսի դպրոցներէն, կ'ընդլայնի հասարակութեան մէջ ու երկրի իշխանութիւններուն ներքիններուն տուրք տալով կը դժուարացնէ արցախեան հարցին խաղաղ կարգաւորումը: Ապրիլեան պատերազմին ընթացքին հայատեացութեան վառ օրինակներուն համայն աշխարհը վկայ հանդիսացաւ:

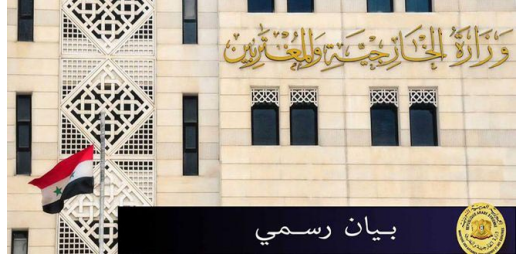
Այս առումով, Հայ Դատի գրասենյակին կազմակերպած ձեռնարկները կը միտին Արցախը մեկուսացումէն դուրս բերել, Եւրոպական Խորհրդարանէն ներս Արցախի հարցին ի նպաստ ենթափող պատրաստել, բայց մանաւանդ դիւանագիտական աշխատանքներու մէջ ներգրաւել Արցախի, Հայաստանի եւ Սփիւռքի երիտասարդ սերունդը՝ համապատասխան գիտելիքներով եւ փորձառութեամբ գիտելու գայն, յատուկ հիմնադրամներ յառաջացնելով ու մեր երիտասարդները Եւրոպական Խորհրդարանի աշխատանքներուն ծանօթացնելով:

«Գ.»

ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ ՄԱՍԼՈՅ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Կոլանի շուրջ Սուրիոյ Արտաքին Գործոց Նախարարութեան հաղորդագրութիւնը, Իտլիայի իրավիճակը, տեղահանուածներուն տուժարձը եւ ռուս-թրքական ժողովը այս շաբթուան սուրիական մամուլին առանցքային նիւթերն էին:

ՍԱՆԱ լրատու գործակալութիւնը կը յայտնէ, որ Երեքշաբթի, 13 Մարտ 2019-ին, Սուրիոյ Արտաքին Գործոց Նախարարութիւնը հանդէս եկած է հաղորդագրութեամբ մը, որուն մէջ շեշտած է.

«Սուրիա խստիւ կը դատապարտէ Կոլանի մասին ԱՄՆ-ի Խորհրդարանի անդամ Լենտոյի Կրահամի յայտարարութիւնները, որոնք կը բացայայտեն ԱՄՆ-ի վարչակազմին բռնատիրական նկրտումներն ու տարածաշրջանի հարցերը սիրոնական մօտեցումով դիտելու ծայրայեղութիւնը»:

Աղբիւրին համաձայն, Կրահամի յայտարարութիւնները ոչ միայն անոր պատմութեան եւ աշխարհագրութեան անտեղեակ ըլլալէն առաջ կու գան, այլեւ՝ միջազգային օրէնքներու խախտումն են:

Յստակ է, որ ՄԱԿ-ի Անվտանգութեան Խորհուրդի բոլոր որոշումները, յատկապէս 1981-ի 497 թուական որոշումը, կը շեշտեն Կոլանի սուրիական բռնագրաւուած հող ըլլալը, եւ անոր Իսրայէլի միացման որոշումին անվաւերականութիւնը: Ուստի Իսրայէլ իրաւասութիւն չունի գոյացնելու այնպիսի որոշումներ, որոնք Կոլանի ժողովրդագրական բնոյթն ու ինքնութիւնը կ'աղաւաղեն:

Աղբիւրը կ'աւելցնէր, որ Սուրիոյ ժողովուրդը, յատկապէս Կոլանի ժողովուրդը պիտի շարունակէ Իսրայէլի դէմ պայքարիլ մինչեւ Կոլանի ամբողջական ազատագրումը:

Այլ առումով, սուրիական «Ալ Ուաթան» կայքէջը կը յայտնէ, որ Երեքշաբթի, 12 Մարտ 2019-ին, ՄԱԿ-ի սուրիական մարդասիրական հարցեր համակարգող Պանոս Մոմսես, Պրուքսելի մէջ Սուրիոյ շուրջ տեղի ունեցած միջազգային վեհաժողովին ըսած է. «Ուրախ ենք, որ Իտլիայի շուրջ Թուրքիոյ եւ Ռուսիոյ միջեւ տեղի ունեցած համաձայնութիւնը կը գործադրուի: Կ'ողջունենք քաղաքական այս նախաձեռնութիւնը, որովհետեւ անոր շնորհիւ աղէտ մը կանխարգիլուեցաւ: Յուսանք, որ խաղաղութիւնը գարնան վերահաստատուի, որովհետեւ Իտլիայի բնակիչներուն կեանքը կրնայ վտանգի ենթարկուիլ ռազմական գործողութիւններուն սաստկացումի պարագային», յայտնելով, որ ՄԱԿ ուշադրութեամբ կը հետապնդէ Սուրիոյ հիւսիսարեւելեան շրջանը:

Յիշենք, որ 17 Սեպտեմբեր 2018-ին, Սոչիի մէջ Ռուսիոյ եւ Թուրքիոյ նախագահներուն միջեւ բանակցութիւններուն աւարտին, գոյգ երկիրներուն պաշտպանութեան նախարարները Իտլիայի շուրջ փոխըմբռնումի յուշագիր մը ստորագրեցին եւ համաձայնեցան անոր շրջակայքը գինեալ գործողութիւններէ զերծ գօտի մը յառաջացնել:

Սուրիական «Տամ Փրես» կայքէջէն կ'իմանանք, որ Երեքշաբթի, 11 Մարտ 2019-ին, շուրջ 722 սուրիացի տեղահանուածներ Լիբանանէն եւ Յորդանանէն Սուրիա վերադարձած են: Լիբանանէն 87 տեղահանուած «Ճտէլտէթ Եպպուս»ի եւ «Թալքալախ»ի միջանցքներէն անցնելով Սուրիա հասած է, իսկ Յորդանանէն 635 տեղահանուած «Նասիպ» միջանցքէն վերադարձած է:

Աղբիւրը կ'աւելցնէր, որ ռուսական կողմը 2,16 թոն 500 սնունդակողով ուղարկած է անոնց, իսկ բարեգործական «Զարիթով» հաստատութիւնը 1 թոն հաց բաշխած է անոնց:

Սուրիոյ տագնապի լուծման անդրադառնալով, սուրիական «Սիրիա Նաու» կայքը կը հաղորդէ, որ Կիրակի, 10 Մարտ 2019-ին, Հալէպի հիւսիսային արուարձանի Ազգ քաղաքին շրջակայքը գտնուող թրքական զինուորական կեդրոնէն ներս, ռուս եւ թուրք սպաներու միջեւ ժողով մը գումարուած է: Կողմերը խորհրդակցած են Թալ Ռըֆաաթ քաղաքին իրավիճակին եւ Հալէպ-Այնթապ միջազգային մայրուղիի վերաբացումին շուրջ:

Լուրեր Հայաշխարհին

ՀՀ ՆԱԽԱԳԱՆ ՈՒ ՆԱԹՕ-Ի ՆԵՐԿԱՅԱՅՈՒՅԻՉԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԻՋԱՉԳԱՅԻՆ ԽԱՂԱՂԱՊԱԶ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՆՆԵՐՈՒՆ ԱՐԴԻՆԱԿԵՏ ՄԱՍՆԱԿՅՈՒԹՅՈՒՆԸ ԿԱՐԵԽՐ ՀԱՄԱՐԱԾ ԵՆ

«Արմենփրես» կը հաղորդէ, որ Հայաստանի Հանրապետութեան Նախագահ Արմեն Սարգսեան Հարաւային Կովկասի եւ Կեդրոնական Ասիոյ ՆԱԹՕ-ի գլխաւոր քարտուղարի յատուկ ներկայացուցիչ Ճէյմս Ապաթուրայնը ընդունած է:

ՀՀ Նախագահը Հայաստանի Հանրապետութիւն-ՆԱԹՕ յարաբերութիւններու ներկայ մակարդակը եւ բազմակողմանի գործակցութիւնը բարձրօրէն գնահատած է:

Ճէյմս Ապաթուրայն յայտնած է, որ Հայաստան դաշինքի կայուն եւ վստահելի գործընկերն է:

Չրուցակիցները կարելոր համարած են Հայաստան-ՆԱԹՕ գործակցութիւնը տարբեր ոլորտներէ ներս, յատկապէս գնահատելով միջազգային խաղաղապահ գործողութիւններուն Հայաստանի արդիւնաւետ մասնակցութիւնը: Այնուհետեւ անոնք տարածաշրջանային եւ միջազգային զարգացումներուն մասին միտքեր փոխանակած են:

ՃԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՃԱՆԱՉՄԱՆ ԵՒ ԱՆՈՐ ՈՒՐԱՅՄԱՆ ԴԵՄ ԴՆԵԼՈՒ ՔՈՆԿՐԵՍԱԿԱՆ ՆՈՐ ԲԱՆԱՉԵՒ ՄԸ ԿԸ ԴԱՏՐԱՍՏՈՒ

Ամերիկայի Հայ Դատի Յանձնախումբը կը հաղորդէ, որ քոնկրետականներ Էտըմ Շիֆ եւ Կաս Պիլիքաքիս 11 Մարտին Հայոց Յեղասպանութեան մասին Նոր բանաձեւ մը ներկայացնելու եւ վաւերացնել տալու համար Նախաձեռնած են Նոր արշաւի մը:

Քոնկրետականները իրենց պաշտօնակիցներուն կոչ ուղղած են միասնաբար աշխատելով՝ Հանրապետական եւ Դեմոկրատ կուսակցութիւններուն աջակցութիւնը վայելող այնպիսի բանաձեւ մը մէջտեղ բերելու, որ հետեւեալ երեք կարելոր պայմանները կ'ընդգրկէ:

-Հայոց Յեղասպանութեան ուրացման կտրուկ մերժում.

-Միացեալ Նահանգներու կողմէ

Հայոց Յեղասպանութեան ճանաչում եւ այդ ոճիրի գոհերուն պատշաճ ոգեկոչման ապահովում.

-Հայոց Յեղասպանութեան դասաւանդում, իբրեւ նման ոճիրներու կանխարգիլման կարելոր միջոց:

Բանաձեւին համահեղինակները այժմ կը ջանան առաւելագոյն թիւով հովանաւորներ ապահովել, զայն ներկայացուցիչներու Տան պաշտօնապէս ներկայացնելու համար:

Ամերիկայի Հայ Դատի Յանձնախումբի ատենապետ Րաֆֆի Համբարեան ողջունած է քոնկրետականներու սոյն Նախաձեռնութիւնը՝ կարելոր նկատելով այն իրողութիւնը, որ այս բանաձեւը Յեղասպանութեան ճանաչումէն անդին երթալով՝ պիտի պահանջէ Յեղասպանութեան գոհերու պաշտօնական ոգեկոչում, պաշտօնական արգելք հանդիսանալով Հայոց Յեղասպանութիւնը ուրանալու փորձերուն:

Քոնկրետականներ Շիֆի եւ Պիլիքաքիսի կողմէ իրենց պաշտօնակիցներուն յղած նամակին բնագիրը կարելի է կարդալ՝ այցելելով asbarez.com կայքէջը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ԱՐՅԱՆԻ ԴԵԿԱՎԱՐՆԵՐԸ ԸՆԿԵՐԱ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՈԱԶՄԱՎԱՐԱԿԱՆ ՄԱՍԵՂ ԾՐԱԳՐԵՐՈՒՆ ԱՆԴՐԱՂԱՐՁԱԾ ԵՆ

«Արմենփրես» կը հաղորդէ, որ աշխատանքային այցելութեամբ Արցախի Հանրապետութիւն մեկնած ՀՀ Վարչապետ Նիկոլ Փաշինեան Արցախի Հանրապետութեան Նախագահ Բակօ Սահակեանի հետ հանդիպում ունեցած է:

Առանձնազօրոյցի ընթացքին Հայաստանի եւ Արցախի միջեւ տարբեր ոլորտներու գործակցութեան մասին շարք մը հարցեր քննարկուած են եւ ընկերա-տնտեսական ոլորտի ռազմավարական միատեղ ծրագրերուն անդրադարձ կատարուած է:

Այնուհետեւ հանդիպումը ընդլայնուած կազմով շարունակուած է: Չրուցակիցները երկու հայկական պետութիւններու ներքին ու արտաքին քաղաքականութեան, անվտանգութեան եւ գործակցութեան շուրջ կարծիքներ փոխանակած են:

ՆՍՕՏՏ ԱՐԱՄ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԸՆԴՈՒՆԵՅ ՀՅ ԴԱՇՆԱԿՅՈՒԹԵԱՆ ԲԻՐՈՅԻ ՆԵՐԿԱՅԱՅՈՒՅԻՉՆԵՐԸ

Երկուշաբթի, 11 Մարտ 2019-ին, ՆՍՕՏՏ Արամ Ա. Վեհափառ Հայրապետը ընդունած է Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան բիւրոյի ներկայացուցիչ՝ Յակոբ Տեր Խաչատուրեանը, ընկերակցութեամբ Բիւրոյի անդամ Բենիամին Պէպքեանի:

Շուրջ երեք ժամ տեւող հանդիպումի ընթացքին լայնօրէն քննարկուած են Հայաստան-Սփիւռք յարաբերութեանց եւ ընդհանրապէս Սփիւռքին առնչուող շարք մը հարցեր: Արծարծուած են նաեւ Արցախի Հանրապետութեան ու Հայ Դատին հետ աղերս հարցեր ու ծրագրեր:

Հայաստանի Եւ Արցախի Համար Ամերիկեան Յարեւել Աջակցութիւն Կ'ստեղծուի

Ամերիկայի Հայ Դատի Յանձնախումբը կը տեղեկացնէ, որ նկատի ունենալով այն իրողութիւնը, որ Միացեալ Նահանգներու գործադիր իշխանութիւնները անցեալ տարի, Հայաստանի մէջ իրականացած թաւշեայ յեղափոխութենէն ետք փափաք յայտնած են Հայաստանի հետ յարաբերութիւնները սերտացնելու, քոնկրետականներ Ֆրենք Փալոն եւ Էտըմ Շիֆ պետութեան տրամադրելիք արտաքին օժանդակութեանց հարցերը քննող Ներկայացուցիչներու Տան մէջ, 11 Մարտին տեղի ունեցած քննարկման մը ընթացքին շեջ-

տը դրած են Հայաստանի եւ Արցախի Հանրապետութեանց յաւելեալ օժանդակութիւններ յատկացնելու կարելորութեան վրայ:

Ամերիկայի Հայ Դատի Յանձնախումբի գործավար Արամ Համբարեան ողջունած է քոնկրետականներուն ներկայացուցած առաջարկները, զանոնք յառաջիկայ տարուան պետական ամսական մէջ Արցախի եւ Հայաստանի տրամադրելիք օժանդակութեանց քննարկումին համար օգտակար մեկ-

նարկ մը համարելով՝ անելցնելով, որ Միացեալ Նահանգներու եւ Հայաստանի մէջ քաղաքական, տնտեսական եւ ռազմական գործակցութիւնը պետք է անելի բարձր մակարդակի հասցնել:

ԵԹԷ ՆԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ԲԱԶՄԱԾԱԼ ՍՓԻՒՌ(ՆԵՐ)Ը ԼՍԷԻՆ ԵՒ... ՆԱՍԿՆԱՅԻՆ

Յակոբ Պալեան

«Եթե»ն կախարդական բառ մըն է, եսի եւ եսերու գոհ չըլլալու եւ չչարանալու առաջին քայլը:

Երբ ականջ կու տանք հայ մարդոց խօսքին, կը հետեւինք անոնց գործին եւ զիրար խժժօռոյ եւ կճող պայքարներուն, կը հաշուենք պատկերներու ետին կանգնածներու նետարձակումները, յաճախ նաեւ ցեխարձակումները, կը հասկնանք, - կը հասկնա՞նք, - մեր ժողովուրդին առջեւ ծառայած եւ ծառայող դժարութիւնները, որոնց պատճառները նախ պետք է փնտռենք մենք մեր մէջ: Ի՞նչ կը մտածենք երբ կը տեսնենք հայրենիք լքողներու ամբոխը եւ օտար աշխարհները հայրենիք համարող պարտուածները: Կը մտածենք, կ'անհանգստանա՞նք, կ'անհանգստացնենք:

Որքա՞ն լաւ պիտի ըլլար, որ մեր թերթերը երբեմն իրենց խմբագրականներու էջերուն մէջ եւ անոնց փոխարէն Ռիւտիարտ Զիփլինկի «Եթե» բանաստեղծութիւնը հրատարակէին, Մուշեղ Իշխանի կողմէ այնքա՞ն ջերմութեամբ եւ հարազատութեամբ հայացուած: Ոչ միայն թերթերը հրատարակէին «Եթե...»ն, այլ նաեւ մեր ժողովներուն, պետութեան Ազգային ժողովէն մինչեւ կրօնական, կուսակցական, միութենական, մարզական, հայրենակցական ժողովներու բացման կիստին կարդային: Մեծ երու մեծ աղի իր նկարներուն կողքին կախէինք այս «Եթե...»ն հայերէնով: Եթե անհրաժեշտ համարուի, կարելի է կարդալ անգլերէն բնագիրը եւ շատ գեղեցիկ ֆրանսերէն թարգմանութիւնը:

Եթե միշտ ի մտի ունենայինք, որ թէեւ մորիկով գատուած, մէկ ենք...

Եթե բաւական ողջմտութիւն եւ հայրենասիրութիւն ունենայինք, հայրենալքումի խուճապին անձնատուր չէինք ըլլար...

Եթե գիտնայինք, թէ ի՞նչ է ի վերջոյ Սփիւռք կոչուած անհեթեթութեան վախճանը, հայրենաստեր կ'ըլլայինք, «հայրենասեր թորիստ» չէինք ըլլար, հեռուէն դիտելով եւ հեռուն նստած խելքաբաշխութիւն չէինք ընէր...

Եթե գիտնայինք որ ամէն տեսակի խոստումները յանձնառու չեն դարձնէր խոստացողները, այլ՝ հաւատացողները, անելի իրապաշտ

կ'ըլլայինք, ճիշդ ուղղութիւն կ'որոգրէինք, ճիշդ ընտրութիւն կ'ընէինք...

Եթե գիտնայինք, որ առանց հայրերու լեզուին մեզի կը սպասէ այլասերումը, օտար լեզուներով բարբառիլը սնապարծութիւն չէինք դարձնէր, այդ ալ չէինք ցուցադրէր նոր կօշիկի կամ նոր գլխարկի պէս...

Եթե լսած ըլլայինք Խրիմեանի Պապիկին տուած խորատը, որ անհող չմնայ, հասկցած կ'ըլլայինք, որ առանց հողի փարիա ենք, գնչու, նոյնիսկ եթէ մեր գրպանի կապարճին մէջ ունինք անձնագրեր, կալուածագրեր...

Եթե լսած եւ հասկցած ըլլայինք հայատրոփ բանաստեղծին պատգամը, որ մեր ազգի փրկութիւնը մեր հաւաքական ուժին մէջ է, Պեղրիկ Յիզէն կամ Նոր Չելանտայէն հնչող հայերէն երգի արձագանգով չէինք գիտովար եւ հայրենաստեր կ'ըլլայինք հայրենի հողին վրայ...

Եթե իրաւ հայրենասեր ըլլայինք չէինք հպարտանար հայրենիքի սահման պահող եւ երբեմն ալ հոն գոհուող զինուորով, մենք ալ հոն կ'ըլլայինք հաւաքական հպարտութեան համար...

Եթե չեզրակացնէինք, որ մեր իրաւագրկումները անվերադարձ են, հայրենիքի ամբողջացումը՝ անկարելի, եւ չհետեւէինք Ձեռով Օհանի պարտուողականութեան եւ չանցնէինք Մարայ Մելիքի եւ այլ Մելիքներու սուրին տակէն...

Եթե ընկեցիկի հոգեբանութեամբ չորոգրէինք օտար լեզուները ի հեճուկս հայերէնի, մեր ինքնութիւնը անխաթար կը մնար, չէինք ըլլար, առաւել կամ նուազ չափերով՝ «ծագումով հայեր»...

Եթե լաւ ապրելու նպատակին չզոհէինք ազգի բազմացումը, չէինք դատապարտուէր փոքրամասնութիւն ըլլալու անզօրութեան...

Եթե հասկնայինք, որ Սփիւռքը ազգի տեսանկիւնէն քստրէ, եւ արտագաղթը՝ կամաւոր քստր, այսօրուան հայրենի տարածքներու, Յայաստանի Կրկնափ, իւրաքանչիւր թիզ հողը բնակուած կ'ըլլար, եւ մենք չէինք ըլլար ուրիշներու հայրենիքին հանդուրժուած հիւրերը...

Եթե համագային արթնութեամբ եւ քաջութեամբ, մեր կարողութիւնները իմացական-գիտական-ճարտարագիտական եւ նիւթական հարստութիւնները ծառայեցնէինք ազգին եւ հայրենիքին՝ ֆետայիի անձնագոհութեամբ, մենք կը նուաճէինք հզօրութիւն եւ հպարտութիւն, լումաներու համար մեր պնակը չէինք բռնէր օտարին առջեւ...

Եթե հասնէինք եւ մեր ժողովուրդը հասցնէինք այն իմաստութեան, որ ապրելու համար մեռնիլ պետք է գիտնալ, որ բնութեան կարգն է...

Գալիք սերունդներուն կը կտակէինք բարօրութիւն, հզօրութիւն, ապահովութիւն եւ ազգէն ու հայրե-

ՔԵՍԱՊ

ՀԱՅ ՍԿԱՆՈՒՄԻ ՕՐՈՒՄՆ ՅԻՇԱՏԱԿՈՒՄ

Հայ Սկանուտին օրը կը յիշատակուի Փետրուար ամսուն, որովհետեւ Փետրուար ամիսը կը գուգադիպի համաշխարհային սկանուտութեան հիմնադիր Լորտ Պէյտըն Փաուլի ծննդեան ամսուան, իսկ հայութեան համար այս ամիսը յատկանշուած է Վարդանանց հերոսա-

թիւնը՝ «Սարդարապատ» սրահէն ներս:

Ձեռնարկը ընթացք առաւ Հայաստանի Հանրապետութեան, Սուրիական Հանրապետութեան եւ «Ով Հայ Արի» քայլերգներու ունկընդրութեամբ, որմէ ետք Արի-Արեւոյշ Միաւորի պատասխանատու Դա-

մարտով, Փետրուարեան ապըստամբութեամբ, Արցախեան ազատագրական շարժումով: ՀՄԸՄ-ի Քեսապի մասնաճիւղն ալ, նման

լար Լուդեան ներկաները հրաւիրեց մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգելու յիշատակը մեզ մէ առյաւելտ բաժնուած ՀՄԸՄ-ականներուն, ապա արտասանեց բացման խօսքը՝ յայտնելով որ հայ ժողովուրդին պատմութեան մէջ Փետրուար ամիսը ազգային տօներու, անանդութիւններու, հերոսական սիրանքներու եւ քաջագործութիւններու ամիս է, իսկ Հայ Սկանուտին օրը իւրայատուկ եւ մասնակի տեղ կը գրաւէ իւրաքանչիւր հայ սկանուտի կեանքէն ներս: Ան իր խօսքին աւարտին շնորհաւորեց Քեսապի մասնաճիւղին 25-ամեակը՝ մաղթելով աննահանջ երթ դէպի նորանոր ամեակներ: Գեղարուեստական յայտագիրը կ'ընդգրկէր խմբային արտասանութիւն, մասնաճիւղի 25-ամեայ գործունեութեան մասին պատմող տեսերիզի ցուցադրութիւն, չափական եւ գաւազանով մարզանք, բուրք եւ թմալիկ: Ապա տեղի ունեցաւ նորագիր կարգի խոստումի արարողութիւն, փողկապատուութիւն եւ վկայականաց բաշխում: Աւարտին, Տէր Նարեկ Զինյ. Ձեռնարկը վերջ գտաւ «Յռոնջ Նահատակ» քայլերգով՝ սկանուտներուն եւ ներկաներուն երգեցողութեամբ:

Թղթակից

ՀՄԸՄ-ի աշխարհասփիւռ այլ մասնաճիւղերուն, ամէն տարի Փետրուար ամսուն կը յիշատակէ Հայ Սկանուտին օրը: Այս տարի տօնը իւրայատուկ էր Քեսապի մասնաճիւղին համար, որովհետեւ կը գուգադիպէր մասնաճիւղի հիմնադրութեան 25-ամեակին:

Հովանաւորութեամբ ՀՄԸՄ-ի Քեսապի մասնաճիւղի վարչութեան, կազմակերպութեամբ Սկանուտ Խորհուրդին եւ Խմբագրատական Կազմին, Կիրակի, 24 Փետրուար 2019-ին, տեղի ունեցաւ Հայ Սկանուտի Օրուան տօնակատարու-

նիքէն չփախչելու հպարտութիւն...

Քիփլինկ խօսած է, Մուշեղ Իշխան թարգմանած: Չյուզուինք եւ չծափահարենք միայն, այլ մենք մեզի համար կրկնենք եւ բազմացնենք «Եթե»ները որպէսզի կարենանք ճակատաբաց կրկնել Քիփլինկի միտքը.

«Քո՛ւկդ է երկիրն ու իր գանձերն անհամար

Եւ անելին՝ այն ատեն Մա՛րդ ես, տղաս»:

Այն ատեն հայոց նահապետները, արքաները, հերոսները, մեծերը, մեր Քիփլինկները, ժամանակին վրայ սաւառնելով մեզի կ'ըսեն. «Հայ

էք, Մարդ էք, Հայկի սերունդ էք, ձերն է բանաստեղծներուն երգած մայր հայրենիքը, երկիր Նայիրին»:

Կ'ըլլանք հարազատ երկրի հարազատ տերերը.

Այս ազգային արմատներու հաւատարմութեան վրայ հիմնուած գաղափարախօսութիւնն է, ո՛չ յուշագրութիւն, ո՛չ շաբաթավերջի կամ ամսագրորոգ ժողովներու ճառ, ոչ ալ միջին ճամբաներու բան չնշանակող բազմագոյն բաճկոններու գործնապաշտութիւն:

Որպէսզի մենք ըլլանք մենք եւ մնանք մենք:

ՀՅՂ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՄ-Ի ՏԵՍԱԿԷՏՐ ՀՀ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ 2019-2023ԹԹ. ԾՐԱԳՐԻ ՄԱՍԻՆ

18 Փետրուար 2019 ՀՀ Գերագույն մարմնի մասնագիտական յանձնախմբերը, ուսումնասիրելով ՀՀ կառավարության 2019-2023 թթ. ծրագիրը, ներկայացրել են եզրակացություններ, որոնք ամփոփելով՝ արձանագրում են:

Ընդհանուր գնահատում

1. 2019 թ. Դեկտեմբեր 9-ի արտահերթ խորհրդարանական ընտրությունների արդիւնքում կազմաւորուեց կառավարութիւն՝ Սահմանադրութեան եւ օրենքի կամայական մտեցմամբ, ինչը պատճառաբանուեց անաջիկայում իրականացուող կառուցումաճանաչման փոփոխութիւնների մտադրութեամբ, իսկ իրականում անբերական ընտրութեան չհիմնաւորուած (սպասուելիք) դադարեցմանը: Յատկանշական է, որ նշուած, ինչպէս նաեւ քաղաքական համակարգը (մամուլի եւ խօսքի ազատութիւն, անմիջական ժողովրդավարութիւն, ընտրական համակարգ, գերվարչապետութեան հաստատութիւն եւ այլն) բարեփոխելու մասին ծրագրում անդրադարձ չկայ՝ ի հակադրութիւն իշխող ուժի բազմիցս ինչեցրած մտեցումների: Մի կողմից անորոշ է նշուած բարեփոխումների հարցը, միւս կողմից՝ փորձ է արւում կառավարութիւնը փոխարինել մէկ անձով՝ գերկեդրոնացնելով կառավարման մարմնի լիազօրութիւնները: Սա երկրի ժողովրդավարական գարգացման ընթացքը խաթարող է մեծ վտանգներ պարունակող իրողութիւն է:

Կառավարութեան ձեւաւորման կամայական մտեցման ուղղութեամբ մեր պնդումը հիմնուած է այն փաստի վրայ, որ կառավարութեան կազմաւորումն իրականացուել է Սահմանադրութեան 150-րդ եւ «կառավարութեան կառուցումաճանաչման գործունէութեան մասին» ՀՀ օրենքի 3-րդ յօդուածների խախտմամբ (թէեւ օրենքի նորմի համաձայն՝ կառավարութիւնը համարւում է կազմաւորուած, երբ նշանակուած է կառավարութեան անդամների 2/3-ը, իսկ նշանակման պահը կարելի է, քանի որ, մի կողմից, այն կազմաւորուած չլինելու դէպքում համարւում է, որ վարչապետը իրաւաւորուած է տուել, կազմաւորուած լինելու դէպքում կառավարութիւնը պարտաւոր է 20-օրեայ ժամկետում ԱԺ ներկայացնել կառավարութեան ծրագիրը): Մասնաւորապէս, նշուած յօդուածների համաձայն, վարչապետ նշանակուելուց յետոյ վերջինս պարտաւոր է հնգօրեայ ժամկետում նախագահին ներկայացնել կառավարութեան անդամների թեկնածուների նշանակման առաջարկութիւն: Սակայն անտեսելով տուեալ պահին օրենքով ամրագրուած կառավարութեան կառուցումաճանաչման վարչապետը ներկայացրեց կառավարութեան

անդամների մի մասին նշանակելու առաջարկութիւն՝ դա պատճառաբանելով կառավարութեան կառուցումաճանաչման փոփոխութիւններ իրականացնելու իր մտադրութեամբ: Հարցն այն է, որ այս քայլը Սահմանադրութեամբ նախատեսուած լիազօրութիւն չէ (Սահմանադրութեան 6-րդ յօդուածի համաձայն՝ պաշտօնատար անձն իրաւասու է կատարել միայն այնպիսի գործողութիւններ, որոնք համար լիազօրուած է Սահմանադրութեամբ կամ օրենքով, իսկ օրենքի որեւէ նորմ վարչապետին չի վերապահել լիազօրութիւն՝ տուեալ ընթացքում ներկայացնել կառավարութեան անդամների մի մասին համար առաջարկութիւն):

Ինչ վերաբերում է կառավարութեան կառուցումաճանաչման փոփոխութեանը, իսկ իրականում մի շարք նախարարութիւնների գործունէութեան դադարեցման նախաձեռնութեանը, ապա այն չի համապատասխանում հանրային լայն քննարկման, արդիւնաւետութեան բարձրացման եւ գերվարչապետութեան համակարգը վերափոխելու՝ իշխող ուժի նախկինում ինչեցրած մտեցումներին: Բացակայում են նաեւ բարեփոխման անուան տակ իրականացուող կրճատումների ընկերային-տնտեսական գնահատականները, անտեսում են կամ չեն կարեւորում հայաստանեան եւ Սփիւռքի հանրութեան կարծիքները, միւս կողմից՝ նուազեցնելով կառավարութեան անդամների թիւը, առանձին նախարարութեան գործառնություններ տեղափոխելով վարչապետի աշխատակազմ, կառավարութեան կազմում չներառելով ուստիկանութիւնը եւ ազգային անվրտանագութեան ծառայութիւնը, փորձ է արւում կառավարութիւնը փոխարինել վարչապետի գերկեդրոնացած հաստատութիւնով՝ գրկելով կառավարութեան անդամներին, յատկապէս նախարարներին, Սահմանադրութեամբ եւ օրենքով նախատեսուած՝ ինքնուրոյն գործելու իրաւասութիւններին:

2. Ձեւաւորուած կառավարութիւնը նպատակադրուել է Հայաստանի Հանրապետութիւնում իրականացնել «տնտեսական յեղափոխութիւն»: Ուստի ակնկալուել էր, որ կառավարութեան ծրագիրը պետք է պատասխաներ, թէ ի՞նչ է ներառում այդ եզրոյթը, ինչպէ՞ս է իրականացուելու «յեղափոխութիւնը», եւ ի՞նչ արդիւնք է այն արձանագրելու: Կառավարութեան ծրագրում արձանագրուած՝ ՀՆԱ-ի (համախառն ներքին եկամուտ-«Գ.») տարեկան 5% ակնկալուող աճը բաւարար չէ կառավարութեան տնտեսական քաղաքականութիւնը յեղափոխական կոչելու համար՝ մասնաւորապէս:

անկելով, որ 2008թ. ֆինանսատնտեսական ճգնաժամից յետոյ Հայաստանի տնտեսական աճը միշտ էլ եղել է 5%-ի շրջանակներում:

3. Ծրագրում անդրադարձ չկայ նախընթաց ժամանակաշրջանի, յատկապէս նախորդ կառավարութեան ծրագրով յայտարարուած նպատակների, գերակայութիւնների եւ ձեռնարկուած միջոցառումների կատարմանը: Սա առաւել արդիական է ներկայումս, երբ, ըստ երկրի, չի փոխուել կառավարութիւն կազմած (2018թ. Մայիս) քաղաքական ուժը, կառավարութեան ղեկավարն ու անդամների մեծամասնութիւնը, մինչդէռ Սահմանադրութեան 156-րդ յօդուածի համաձայն՝ իւրաքանչիւր տարուայ համար կառավարութիւնը պարտաւոր է Ազգային ժողով ներկայացնել իր ծրագրի կատարման ընթացքի եւ արդիւնքների մասին զեկոյց:

4. Հակառակ կառավարութեան

հաշուետուողականութեան եւ պատասխանատուութեան վերաբերել իշխող ուժի բազմիցս ինչեցրած մտեցումների՝ ծրագիրը մշակուել է պատասխանատուութիւնից խուսափելու եւ պարբերաբար հաշուետու չլինելու մտեցմամբ: Ծրագրում բացակայում են ուղիղ թիրախներ, հանրային կեանքի որակի բարելաւումը բնութագրող նպատակադրութիւններ եւ ժամկետներ: Մինչդէռ կառավարութեան ծրագրի սոցիալական, տնտեսական, մշակութային եւ, ի վերջոյ, քաղաքական նշանակութիւնը ոչ միայն երկրի անվտանգ եւ կայուն զարգացմանը հիմնաքարային դերակատարութիւն ունենալն է, որը նոյնպէս բացակայում է, այլեւ այն, որ ծրագիրը պետք է ունենայ յստակ սահմանադրաիրաւական բովանդակութիւն: Վերջինս բխում է ինչպէս Սահմանադրութեամբ եւ օրենքներով ամրագրուած՝ կառավարութեան եւ պետական կառավարման համակարգի լիիրաւ լիազօրութիւններից, պարտականութիւններից, այլ նաեւ ներկայ պայմաններում երկրի առջեւ ծառայած արտաքին ու ներքին մարտահրաւերներից, հանրութեան կողմից քաղաքականութեան նկատմամբ պահանջներ ներկայացնելու եւ քաղաքական պատասխանատուութեան ենթարկելու բացառիկ իրաւունքից: Այնպէս է մտածուել, որ հասարակութիւնը գերծ մնայ իր այդ իրաւունքը ժամանակ առ ժամանակ իրականացնելու հնարաւորութիւնից: Ընդհանրապէս, փորձ է արուել խեղաթիւրել նաեւ կառավարութեան ծրագրի իրաւական նշանակութիւնը, այն ի վերջոյ իրաւական գործընթացով հաստատուող, վարքագծի չափանիշներ պարտադրող փաստաթուղթ:

5. Կառավարութեան ծրագրում ամրագրուած հիմնական ուղեւիշերում առաջնահերթ նպատակ համարելով «Հայաստանի Հանրապետութիւնում բարձր տեխնոլոգիական, արդիւնաբերական, ինչպէս նաեւ բնապահպանական բարձր չափանիշներին համապատասխանող, արտահանմանը միտուած մրցունակ եւ ներառական տնտեսութիւն կ'առուցելը», դրան հասնելու համար առանցքային նշանակութեան կէտերից մէկը համարուել է Հայաստանի արտաքին եւ ներքին անվտանգութեան ապահովումը, Արցախի անվտանգութեան երաշխաւորումը եւ շարունակական ամրապնդումը: Սա գլխավայր շուռ եկած ձեւակերպում է այն առումով, որ առանց Արցախի հարցի լուծման հնարաւոր չէ տնտեսութեան զարգացումը: Սա հայութեան մեծամասնութեան կողմից բազմիցս մերժուած մտեցում է: Աւելին՝ հայ ժողովրդի կենսական շահը կարող է ապահովել «զարգանալ՝ չզիջելով» սկզբունքի լիարժէք գործադրումը, որի վերաբերելով ծրագրում պետք է նախատեսուի համապատասխան դրոյթ, եւ որից պետք է ածանցուեն ոլորտային բարեփոխումները:

6. Ծրագրում գերիշխում են լոգունգային բնոյթի յայտարարութիւնները, որոնք աւելի շատ յիշեցնում են ցանկութիւններ եւ ամբոխահաճոյ արտայայտութիւններ՝ չներառելով դրանք իրականացնելու կամ դրանց հասնելու մեքանիզմներ կամ առնուազն հիմնական սկզբունքներ:

7. Ծրագիրը պարունակում է ներքին հակասութիւններ ունեցող մտքեր: Իսկ առանձին դէպքերում ծրագրով յայտարարուած մտեցումները չեն համապատասխանում գործադրուող քայլերին: Օրինակ՝ մի կողմից նշուում է տնտեսական «յեղափոխութեան», ծայրայեղ աղքատութիւնը վերացնելու, ընկերային բազմաթիւ խնդիրներ լուծելու կառավարութեան յանձնառութեան մասին, միւս կողմից՝ տնտեսական աճը նախատեսուում է 5%-ի չափով՝ ներկայացնելով տնտեսութեան կառուցումաճանաչման վերափոխման բեմագրութիւնը եւ այլն: Այլ օրինակ՝ նշուում է կառավարութեան տարբեր կառոյցների ծրագրային մտեցումները չափելի արդիւնքներով գնահատելու անհրաժեշտութեան մասին, սակայն նոյն կառավարութեան ծրագիրը, ինչպէս նշուեց վերեւում, չի բաւարարում այդ պահանջին: Կամ, թէեւ խօսուում է պետական ինստիտուտների գործառնությունների, լիազօրութիւնների, ծախսարդիւնաւետութեան եւ պատասխանատուութեան համաչափութեան մասին, սակայն նոյն կառավարութեան կառուցումաճանաչման փոփոխութիւններն իրականացում են առանց այս պահանջները ներկայացնելու:

8. Ծրագրում բացակայում են զարգացման սպառնալիքներն ու խնդիրները, մինչդէռ կարելի է կատարել անկախութեան տարիներին երկրի (տնտեսութեան) զարգաց-

ԹՈՒՐԻՔԵՐԸ

Գեղոց Յալյոզեան

Իսմայիլ, Ճան, Եօզլեմ, Լեյլա, Ալի եւ Ազատ Թուրքիոյ քաղաքացիներ են, որոնց կը հանդիպի ՉԷՆԻՅ լոստոնեան իր ուսումնառութեան եւ կեցութեան ընթացքին: Իսմայիլ խիստ աւանդապաշտ, Էրտողանի սիրահար, իսլամական օրէնքները օրական դրութեամբ գործադրող տնտեսագետ մըն է: Ճան ազատամիտ, աթէիստ, մարդկային իրաւանց պաշտպան գործիչ է: Ռ՞՞՞ կ'ըսէ, որ այդ կարծիքը հասակին մէջ այդքան ներուժ պարփակած է: Եօզլեմ Բայսերի մեծցած, ո՛չ չափազանց աւանդապաշտ, ոչ ալ խիստ ազատամիտ, մէկ ոտքը կառ, գլուխը չծածկող, խելացի ընկերաբան մըն է: Մինչդէռ Լեյլա Զեմալ Աթաթուրքը պաշտելու չափ սիրող ու Էրտողանի վարած քաղաքականութեան ընդդիմացող, աշխարհիկ աղջիկ մըն է՝ Թուրքիոյ Զանրապետական Կուսակցութեան անդամ: Ալի Անատոլիոյ մասնագետ, արուեստագետի արտաքին ունեցող, խառն-իխումն ու թափփած մագերով եւ հագուկապով ալեւի պատմաբան մը, իսկ Ազատ, Թուրքիայէն Անգլիա գաղթած քիւրտ քաղաքական ապաստանեալ մըն է:

Թին հետ հայկական հարցի մասին չ'ուզէր խօսիլ, միայն կ'ըսէ, թէ ինք ՉԷՆԻՅին ծանօթանալով թրջական դպրոցական գիրքերուն մէջ նկարագրուած հայուն չհամապատասխանող կերպարի մը հանդիպած է: Ալի, պատմութեան փոշիներուն մէջ թաղուած, ինքն ալ չի գիտեր, թէ ի՞նչ կ'ուզէ, իսկ Ազատ ամէն երկու-երեք նախադասութեան մէջ քրտական հարցը կ'արծարծէ:

Այս տղաքը Թուրքիոյ ներկայ խճանկարը կը ներկայացնեն ու կը ջրեն այն թիր հասկացութիւնը, որ բոլորն ալ «թուրք» են՝ հայկական աւանդական մտածողութեան համաձայն «թուրք» բառին ընկալումով...: Այստեղ է, որ երկխօսութեան կարելորութիւնը անգամ մը եւս կը հաստատուի՝ տանամեակներ շարունակ հայ եւ թուրք հասարակութիւններուն հարողակցութեան բացակայութեան պատճառով արմատացած ըմբռումները, կարծրատիպերն ու նախապաշարումները քննարկելու:

Իսմայիլին ճամբով ՉԷՆԻՅ կ'իմանայ, որ Լոնտոնի մէջ գործող թրջական միութիւններու համադաշնութիւնը, LSE-ի աշխարհա-

Բոլորը միացնողը Թուրքիոյ քաղաքացիութիւնն է, իսկ տարանջատող յատկութիւնները ընթերցողին համար յստակ ըլլալու են վերոյիշեալ կարծ տողերով: ՉԷՆԻՅ թրջերէնի կը տիրապետէ, հետեւաբար անոնց հետ հարողակցելու հարց չունի: Զայլեպ եղած ժամանակ Ֆէթիլէ Չէթիսի ու այլ այլախոհ թուրքերու հետ հանդիպելու եւ աշխատելու կարծ, բայց անկիւնադարձային փորձառութիւն մը ունեցած է, սակայն առաջին անգամ ըլլալով այսքան բազմազան մշակութային եւ կենցաղային ակունք եւ աշխարհահայեացք ունեցող թուրքերու հետ շփում կ'ունենայ:

Բոլորին հետ նոյն բառամբերքը չի գործածեր, բնականաբար: Ճան կը հաւատայ, որ Թուրքիան վերջի վերջոյ պարտաւոր է իր անցեալին հետ առերեսուիլ եւ ընդունիլ Զայնց Յեղասպանութիւնը: Իսմայիլ կրօնական քննարկումներէ եւ Օսմանեան Կայսրութեան փառքը հիւսելէ բացի, այլ բաներու մասին պատրաստակամութիւն չունի խօսելու: Եօզլեմ առաւելաբար կենցաղային նիւթերով կը գբարի, ՉԷՆԻ-

հոչակ համալսարանին մէջ 1975-1985 թուականներուն հայերու կողմէ սպանուած թուրք դիւանագետներու յիշատակին նուիրուած ձեռնարկ մը կազմակերպած է: Կը ներկայանայ ձեռնարկին: Մուսթին, ի գարմանս իրեն, կը հանդիպի անգլերէնի թարգմանուած հակահայկական ու նոյնիսկ հակադաշնակցական բազմաթիւ գիրքերու ու գրքոյկներու, որոնք ծրիաբար կը տրամադրուէին ձեռնարկի մասնակիցներուն: Զարմանքը կը կրկնապատկուի, երբ բաժնուած գիրքերուն մէջ Զաջագ-նունիի «Դաշնակցութիւնը Այլեւս Ընելիք Չունի» գործին անգլերէնի թարգմանութիւնը կը տեսնէ:

Ներս կ'անցնի: 500-600 հոգի-նոց սրահը կիսով լեցուն է: Սրահին մէջ իշխող լեզուն թրջերէնն է: Ձեռնարկը կը սկսի ու անգլերէնը իր տեղը կը գտնէ: Կազմակերպիչները չորս բանախօս հրաւիրած են՝ Երուպայի եւ Ամերիկայի գանազան համալսարաններէն: Չորսն ալ թուրք չեն, օտար ակադեմիականներ են: Միայն հանդիսավարը թուրք է: Եւ ինչպէս կ'ակնկալուէր, չորս բանախօսներն ալ «ահաբեկչութիւն»ը

Թուրքիոյ նուրջ

IDC-Ի ՊՈՒՍՏՈՅ ՆԱՅՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐԻ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ԶՄԻՋԱՄՏԵԼՈՒ ԿՈՉ ՈՒՂՈՅՑ ԱՆԳԱՐԱՅԻՆ

Զայնաստանի հանրային ծայնասփիւռի կայանը հարողոց, որ Միջին Արեւելքի Զրիստոնեաներու Պաշտպանութեան Խորհուրդը՝ «Ի Պաշտպանութիւն Զրիստոնեաներուն»ը, կոչ ուղղեց Թուրքիոյ իշխանութիւններուն, որ միջամուխ չըլլան Պոլսոյ Զայնց յաջորդ պատրիարքը ընտրելու գործընթացին:

Պոլսոյ Զայնց 84-րդ պատրիարքին՝ Մեսրոպ Արք. Մութաֆեանի վախճանման առիթով իր հրապարակած ցաւակցական յայտարարութեան մէջ, կազմակերպութիւնը նաեւ յիշեցուց, որ Անգարա արդէն իսկ

քանի մը առիթներով կասեցուցած է Նոր պատրիարք մը ընտրելու նպատակով սկսած գործընթացը:

«Եկեղեցիները իրաւունք պէտք է ունենան ընտրելու իրենց առաջնորդները, առանց պետութեան միջամտութեան», շեշտեց «Ի Պաշտպանութիւն Զրիստոնեաներուն»ի Խորհուրդի նախագահ Թաուֆիք Պասալիսի:

կը դատապարտեն, հակահայկական, պատմական բազմաթիւ դէպքեր եւ իրականութիւններ խեղաթիւրող ելոյթներ կ'ունենան: Իրենց քննարկումներուն մէջ մեղադրանքն են դատապարտումն անդին կառուցողական ոչ մէկ խօսք կայ: Չեն խօսիր, թէ ի՞նչ էին այդ բռնութիւններուն տուն տուող իսկական պատճառները եւ ի՞նչ պէտք է ընել, որպէսզի նման «անախորժ դէպքեր» չկրկնուին:

Ելոյթներու աւարտին, մեծամասնութեամբ թուրքերէ բաղկացած հանդիսատեսները կ'ոգեւորուին, կը ծափահարեն: Յետոյ հարցում-պատասխանի ընթացքին, քանի մը թուրքեր ազգայնամոլ ելոյթներ կ'ունենան: Անոնցմէ ետք, հայ ուսանող մը շղագրգիռ ու զգացական հակազդեցութիւն մը կ'ունենայ եւ սրահը շղայնացած կը լքէ ու կը հեռանայ, լաւ տպաւորութիւն չթողլով ներկաներուն վրայ:

ՉԷՆԻՅ ո՛չ միայն այսդէպքէն մեկնած, այլ նաեւ բազմաթիւ դիտարկութիւններու վրայ հիմնուած կը նկատէ, որ հայ Նոր սերունդին մեծամասնութեան մօտ գիտական մօտեցումի պակաս կայ թրջական կողմին քարոզչութեան փաստերով հակադարձելու համար: Մեր երիտասարդներէն շատեր ինքնավստահօրէն հակափաստարկ կատարելու, առարկայական իրականութիւններ, թիւեր ու թուականներ եւ վերլուծութիւններ ներկայացնելու գիտութիւն եւ կարողութիւն չունին: Անոնք նեղ կացութեան մասնուելով, երբեմն նոյնիսկ գռեհիկ եւ հայիոյախառն արտայայտութիւններու մակարդակին կ'իջեցնեն թուրքերուն հետ տեղի ունեցած խօսակցութիւնը: Այս մէկը նկատելի է նաեւ հասարակական ցանցերու վրայ հակահայկական քարոզչութեան հակազդելու մեր մօտեցումներուն մէջ: Զետեւաբար, երիտասարդութիւնը գիտական, յստակ փաստարկներով օժտելու անհրաժեշտութիւնը կայ: Միայն ազգային երգերով ու ամպագոռոմ ճամբերով կարելի չէ թրջական կողմին նիւթական հսկայական ներդրումով կատարուած հակահայ-

կական քարոզչութիւնը մերկացնել: Երկրորդ. ՉԷՆԻՅ հետեւեալ գուգահեռները կը նկատէ թրջական կողմին ու հայկական կողմին կազմակերպած ձեռնարկներուն միջեւ: Առաջին. ներկաներուն ջախջախիչ մեծամասնութիւնը թուրքերէ կը բաղկանայ, ինչպէս որ հայկական կողմին կազմակերպած շարք մը ձեռնարկներուն մեծ մասը հայեր կ'ըլլան: Ներկաներուն մէջ երկուերեք հայ կայ, ինչպէս որ արեւմուտքին մէջ հայերուն կազմակերպած ձեռնարկներուն յաճախ մէկ-երկու թուրք ու ազերի կը ներկայանան ու կը հակաճառեն: Երկրորդ. թուրքերը իրենց ուզածը կը լսեն ու կը ծափահարեն, այնպէս ինչպէս հայերը իրենց ականջին հաճելի թուող յաճախ կ'ուզեն լսել ու ոգեւորուած ջերմեանը ծափողջոյններով կ'եզրափակեն նման հանդիսութիւններ: Թուրքերը պատմութեան միայն մէկ կողմը ներկայացուցին, առանց հայկական կողմին թեզը լսելու եւ քննարկումի կարելիութիւն ստեղծելու: Զայերը թուրքերուն տեղ կու տա՞ն իրենց տեսակետը ներկայացնելու: Եւ վերջապէս, թուրքերը շահեցան այն, ինչ որ հայերը երբեմն «կը շահին» նման ձեռնարկներու կազմակերպումով՝ ժամանակաւոր ոգեւորութիւն, հակաքարոզչութիւն, կողմերուն միջեւ գոյութիւն ունեցող անջրպետի առաւել խորացում...:

Ամէն պարագայի, թրջական կողմը պետական հսկայական ներդրումներ կը կատարէ արեւմտեան եւ համաշխարհային ակադեմիական, ուսանողական շրջանակներու մէջ հակահայկական քարոզչութիւն կատարելու, պատմութիւնը խեղաթիւրելու, ապատեղեկատուութիւնը ակադեմիականօրէն ամրագրելու, ակադեմիականներու գրիչներ վարձելու եւ օրէ-օր գարգացող անկայ ամացանց գրական եւ ակադեմիական շտեմարանը թրջական թեզով ծանրակշռելու:

ՉԷՆԻՅ Զաջագնունիի գործը ամենելով տուն դարձած պահուն մէկ հարցում կը տաբերեր. «Մենք ի՞նչ կ'ընենք»...:

(շարունակելի)

ԵՐՈՒԱՆԻ ՕՏԵԱՆ -150

Լալա Միսկարեան-Մինասեան

**Մենք մեզ ոչ մեկից չենք գերադասում,
Բայց մեզ էլ գիտենք- մեզ հայ են ասում:
Եւ ինչո՞ւ պիտի չհպարտանանք
Կանք: Պիտի լինենք: Ու դեռ շատանանք...
Պ. Սեւակ**

Երուանդ Օտեանի մասին խօսք սկսելէ առաջ ճանաչողական կամ վերլուծական թուցիկ ակնարկ մը նետենք մեր պատմութեան, որ պիտի պարզէ վերին բնաբանը ընտրելու պատճառը:

Պարոյր Սեւակեան վերոնշեալ տողերը մեզ մէ իւրաքանչիւրը լսած կամ կրկնած է բազմաթիւ անգամներ, ոմանք՝ հպարտանքով, ոմանք՝ կասկածամտութեամբ, ոմանք՝ սնափառութիւն նկատելով, ոմանք՝ տրամաբանական բաղդատութիւններ ընելով եւ այլն: Ու սակայն հարցը տարբեր դիտանկիւններէ քննելով՝ կրնանք «արդարացնել» Սեւակ բանաստեղծին «մեծամտութիւնը», եթէ այդպէս տպաւորուած ենք, եթէ բանաստեղծը մեղանչած է համեստութեան դէմ:

Նախ՝ ըսելիքը առաջին տողին. «Մենք մեզ ոչ մեկից չենք գերադասում», չընելու համար, որ այլասեր ենք: Այսպէս միայն կու գայ երկրորդ տողը՝ մեր ինքնաճանաչողութիւնն ու ինքնագնահատականը հաստատող: Յաջորդող երկու տողերը միտքը ամբողջացնելու կը ծառայեն: Ինչո՞ւ Սեւակ հարկ կը համարէ այս գաղափարը քերթուածով հաստատել: Մեզ մէ իւրաքանչիւրը կրնայ իր պատասխանը ունենալ. կը պարզեմ իմս:

Յիշենք Սեւակի ապրած օրերը, բանաստեղծի՝ իր առաքելութեան սթափ ու խիստ պատասխանատու յանձնառութիւնը, իր ազգի պատմութեան, լեզուին ու մշակոյթին իր հրաշալի իմացութիւնը: Նման անձը չէր կրնար ըլլալ յոխորտ. ազգային սնապարծ կ'ըլլան թերուսները: Օտարի դարաւոր տիրապետութիւնները ու մեր հայրենիքին մէջ իսկ միշտ ստորին, արգահատելի ազգ նկատուելու, կոխկրտուելու զգացումը մեր մէջ խոր հետքեր ձգած ու բարդոյթի վերածուած էր: Յեղասպանութիւն, հայրենիքի կորուստ, ազգի կտորակում, առաւել ետին մղեցին մեր ազգային արժանապատուութեան զգացումը: Այսպէ՛ս հազիւ անկախութիւն, «ողբի ու որբի հայրենիք»-ը հազիւ մէջքը շտկած, վրայ հասնող երկրորդ ամենակուլ մրրիկը՝ համայնավար կարգերը, սթալինեան հազարաւոր ձերբակալութիւնները, փոխադարձ մատնութեան ու սարսափի մթնոլորտը մեծապէս խաթարած էին հայ մարդու հոգեբանութիւնն ու մտայնութիւնը: Վերահաս երկրորդ համաշխարհային պատերազմ, կրկին մեծաթիւ զոհեր, քաղաքական ճնշումներ, արգելք ազգային որեւէ դրսեւորումի,

ու դեռ ինչերե՛ անցած էր մեր ժողովուրդը, երբ Սեւակ ու իր սերնդակից՝ 60-ականներու հայրենի բանաստեղծները, օգտուելով բացուած ճեղքէն, բարենպաստ հովերէն, սկսան բարձրաձայնել ազգին անցած ողբերգական ճանապարհի մասին ու արթնցնել ազգային նիւթը (կիրիւնդուող) գիտակցութիւնը: Սեւակին նախորդն ալ՝ Տերեան գրեթէ նոյն՝ ազգի ոգին արթնցնելու նկրտումը ուներ, երբ կ'ըսէր. «Մի՛ խառնէք մեզ ձեր վայրի արջի ցեղերին»:

Սեւակ, անտարակոյս, նկատի ուներ ազգին հաւաքական հանճարը, որ ստեպ կը փայլատակէ լուսաւոր անհատներու մէջ՝ հասած ըլլան անոնք մարդկութեան սեղանին, թէ ոչ: Անշուշտ, մեծ ու թուաքանակով շատ ազգեր առաւել միջոցներ ունին իրենց տաղանդները քաջալերելու եւ միջազգային մակարդակի բարձրացնելու: Նաեւ՝ բնականոն զարգացումի ճամբայ անցած, լիարժէք ապրող ու ստեղծող մեծ ազգերու մտածողներու մտահորիզոնը առաւել լայն շառաւիղով կը բացուի, համամարդկային ու տիեզերական փնտռողներու թռիչքը կ'ունենայ, խոր լայնութիւններ կ'ընդգրկէ անկասկած, որով ալ կ'ըլլայ համայնական: Բայց ո՞ր տայր հայոց իմաստասերին, բանաստեղծին, երաժիշտին,

գեղանկարիչին եւ այլն, մտնել բարձր ոլորտներ, երբ ազգը յաւերժաբար դամուկեան սուրի տակ էր: Միամանթոյի պէս հանճար մը կը մերժէր անձնական զգացումներու, սիրոյ ու գեղեցիկի քնարը հնչեցնել: Ան «ցեղին ցաւը եւ ցեղին ուժը բանաստեղծելու» համար ինքնական յանձն կ'առնէր իր տաղանդը սահմանափակելու տառապանքը, այն միջոցին, երբ եւրոպացի իր գրչակիցները իրենց հոգիի «փղոսկրեայ աշտարակներու մէջ» կը փակուէին ու բարձրագոյն արուեստի կը ձգտէին: Կամ նոյնիսկ հայոց վիճակուած դժնդակ պայմաններու մէջ լոյս արարողներ ինչպէ՞ս փայլէին, մնալով փակուած լեռներու մէջ՝ ինչպէ՞ս հասնէին միջազգային չափանիշերու. ո՞վ պիտի սատարէր անոնց, երբ չկար պետականութիւն: Մինչդեռ Սեւակ կը ճանչնար հայոց հանճարին փայլող ու տակաւ չպեղուած

ակունքները: Զի՞չ են մեծ մշակոյթներու շփուած ու հոն գազաթանցած հայեր: Ահա թէ ինչո՞ւ Սեւակ մեզի կը յուշէ. «Բայց մեզ էլ գիտենք, մեզ հայ են ասում»...

Այս նախաբանէն ետք, որ սկիզբէն ի վեր շեղեցաւ նիւթէն, նպատակ ունիք անդրադառնալ իրենց տաղանդին մէջ լիովին չբացայայտուելու դատապարտուած մեր մեծերու յոբելեաններուն՝

Կոմիտաս, Թումանեան, Շանթ, Օտեան:

Ստանձնելով անոնց մասին գրելը՝ յանձն առի նաեւ մեծ պատասխանատուութիւն մը, թէեւ նոր խօսք ու կարծիք չէ որ պիտի բերեմ, այլ գիրենք յիշեմ ու փորձեմ յիշեցնել:

Պարոյր Սեւակ իր «Անլռելի գանգակատուն» վիպերգը, եթէ կը յիշէք, կը սկսի հետեւեալ տողերով՝

**Չազար ութ հարիւր վաթսուսինն թուին
Չայոց այգիներն ի՞նչ պտուղ տուին.
Չայոց արտերում ի՞նչ բերք էր հասել,
Դժուար է ասել:**

**Սակայն այդ թուին Մայր Չայաստանի
Արգանդը եղաւ սրբօրէն բեղուն:
Մի մանուկ ծնուեց Լոռուայ Դսեղում...**

**Միւսնոյն թուին, Լոռուց շատ հեռու՝
Անտառուի խաւար խորքերում
Մէկ ուրիշ մանուկ լոյս աշխարհ եկաւ...**

Այսպէս՝ Կոմիտասին ու հայ ժողովուրդի նահատակութեան նուիրուած իր վիպերգին մէջ Սեւակ նոյն գիծին վրայ կը դնէ Կոմիտաս ու Թումանեան: Յստակ է, որ Սեւակ առաւ անժխտելի ու անվիճելի մեծութիւններ ու չէր կրնար յիշել նաեւ Լեւոն Շանթն ու Երուանդ Օտեանը. այդ ընելն իր մշակած սեռին ո՛չ օրէնքներուն, ոչ ալ իր նպատակին մաս կը կազմէր: Մինչդեռ 1869-ին իրապէս «Մայր Չայաստանի արգանդը եղաւ սրբօրէն բեղուն», ու ծնան մանուկներ, որոնք պէտք էր ի լոյս գային՝ կատարելու ազգանպաստ այն դերը, զոր ճակատագրօրէն իրենց վերապահուած էր:

Յոբելինական այս տարուան գնացքին Ազատն Կոմիտասին, անտարակոյս, կ'անդրադառնան երաժիշտներ, իսկ միւս երեքին անուններուն դիմաց նուստոս պահ մը երկմտեցայ: Անոնք բոլորն ալ «**Իրանց գուլիք բարձրացրին ու ամենն էլ ուզում էին՝ որ իրանց ոտը գնան**»: Այն ատեն Արուսեանին ոգին հասաւ օգնութեան ու թելադրեց ընտրել մեծերուն մէջ ամենէն խոնարհը: Ու ես՝ լռեցիս, Թումանեանին «ոտը երթալը» առժամապէս յետաձգելով՝ կը փորձեմ Օտեանի աշխարհը մտնել:

(Շար. 1)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍ

*Քելէշեան ընտանիքը շնորհակալութիւն կը յայտնէ
ՅԵԸ-ի Գործադիր Մարմնին, «Արամեան» թատերախումբին
եւ բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով, նուիրատուութեամբ կամ հեռաձայնով մասնակից դարձան իրենց
հարազատին՝*

**ՀԱՆԳՈՒՅԵԱԼ
ԳՐԻԳՈՐ ՔԷԼԷՇԵԱՆԻ**

մահուան սուգին:

*Չանգուցեայի քառասունքի հոգեհանգստեան պաշտօնը պիտի կատարուի
Կիրակի, 17 Մարտ 2019-ին, յաւարտ Ս. Եւ Անմահ Պատարագի,
Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ, Վիլլաներ -Չալէպ:*

*Յետ հոգեհանգստեան արարողութեան, ցաւակցութիւնները պիտի
ընդունուին եկեղեցւոյ ներքնասրահէն ներս:*

«ԾԻՐԱՆԻ ՈՂԻՆԵՐ»

Հեղինակ՝
Լալա Միսկարեան-Միևասեան

Դոկտոր Գուրգեն Ազեզեան

Շնորհակալական խօսքի բաժինին կարգը շրջելով, առաջին հերթին մեր որդիական շնորհակալությունն ու երախտագիտությունը կը յայտնենք Բերիոյ Գայոց Թեմի իմաստասեր, մտաւորական եւ գրասէր Առաջնորդ Սրբազան Զօր, որ սուրիական տագնապի ամենէն յուսալքիչ եւ անորոշ օրերուն անգամ, գարմա-նալի լաւատեսութեամբ ու արիւթեամբ, իր լեռնակուտակ պարտաւորութիւններուն ու պատասխանատուութիւններուն կողքին, անվերապահօրէն շարունակեց քաջալեր հանդիսանալ հայ գիրի ու գրականութեան սպասաւորներուն: Այս առումով քանի մը տասնեակ հրատարակութիւններու բոլորակէն ներս, պատուաւոր տեղ կը գրաւէ «Ծիրանի Ողիներ» խորագրեալ պատմութեան ժողովածուն, հեղինակութեամբ մանկավարժ, գրականագետ եւ արձակագիր՝ Լալա Միսկարեան-Միևասեանի:

Շնորհակալական մեր երկրորդ խօսքը կ'երթայ Բերիոյ Գայոց Թեմի «Գանձասար» պաշտօնաթերթի անխնայ խմբագրութեան եւ վարչութեան, որոնք անսուղ գօրութեամբ, անխափան կը շարունակեն հրատարակել պաշտօնաթերթը, Սուրիոյ միակ հայ թերթը, եւ տակաւին կազմակերպել նպատակամետ ձեռնարկներ, ինչ որ մեզ կը գօտեպնդէ առաւել լաւատեսութեամբ հայելու դէպի Սուրիոյ անսուղ երկնակամարը եւ պիրկ կամքով դիմագրաւելու տակաւին մեզ սպասող տարաբնոյթ մարտահրաւերները:

***

Անցնինք մեր նիւթին:

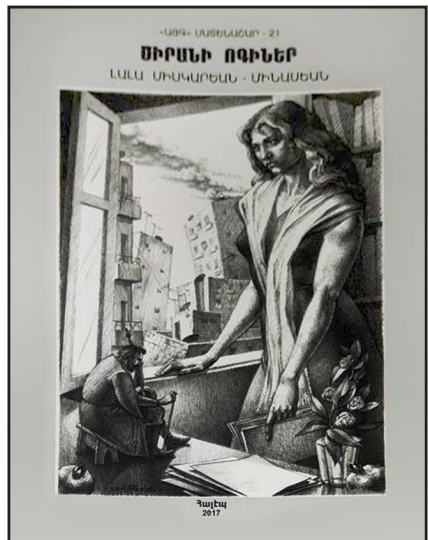
Առանց գրաքննադատական յաւակնութիւններու, նաեւ նկատի առնելով թէ՛ գեղարուեստական գրականութիւնը մեր նեղ մասնագիտութեան մաս չի կազմեր, նախ ըսենք թէ «Ծիրանի Ողիներ» պատմութեան ժողովածուն լոյս տեսած է հրամանաւ Գերաշնորհ Տ. Շահան Ս. Արք. Սարգիսեանի, 2017 թուականին, որպէս Բերիոյ Գայոց Թեմի «ԱՅԳ» Մատենաշարի 21-րդ հատորը, Գալէպի «Արեւելք» տպարանէն, կողքի ձեւաւորում հալէպահայ արուեստագետ Վարդգէս Պարսումեանի: Յառաջաբանը՝ «Յառաջաբանի Փոխարէն» վերնագիրով, ստորագրած է Արմենակ եղիայեան, որուն կը յաջորդէ հեղինակին «Երկու Խօսք»ը:

Գիրքին բովանդակութիւնը կ'ըզգրկէ 293 միջակ չափի էջեր, ուր հիմնական չորս վերնագրումներու ներքեւ՝ 1) Պատերազմ, 2) Պատրանքի Շուէններ, 3) Ծիրանի Ողիներ, 4) Դիմակներ, տեղ գտած են 43 պատմութեան եւ առանձին բաժինով մը՝ 5 յօդուածներ, համագումար՝ 48 պատմութեան եւ յօդուածներ:

Առաջին ակնարկով, անձնապէս մեր ուշադրութիւնը գրաւեց հատորին խորագիրը՝ «Ծիրանի Ողիներ»ը, բացարձակ հայկականութիւն արտայայտող, նոյնիսկ անցեալի մեր փառքը շօշափող իր բնոյթով: Հեղինակը պատասխանելով մեր հարցումին թէ, ինչպէ՛ս կատարած է այս ընտրութիւնը, ըսած է. «Դուրի ճան, ինքնեկ եղաւ...», իսկ

այս գծով իր «Երկու Խօսք»ին մէջ հետեւեալը արձանագրած է.

«Գիրքին ընդհանուր խորագիրը՝ «Ծիրանի Ողիներ», ինքնեկ է, որ ինձի համար կրնայ ե՛լ հայկական վտանգուած ինքնութիւնը՝ գոյնը խորհրդանշել, ե՛լ հայ արքաներու ծիրանագոյն պատմութեանը՝ պետականութիւնը»:

Սակայն «Ծիրանի Ողիներ» ու ամբողջական ընթերցումէն ետք, մեզի համար պարզ դարձաւ, որ իւրաքանչիւր տողին, նոյնիսկ բառ ու գիրիկն ետին անթերուած հայու սիրտն է, որ կը բաբախէ անխարդախ, անկեղծ, մարդկային անկաշկանդ ապրումներով: Որոշ համեմատութեամբ մը, եթէ նոյնը կարելի է ըսել նաեւ գիրքին չորս ենթախորագրերուն համար, ապա մնացեալ 48-ը ուղեցոյցային խորագրեր են, հատորին ընդհանուր երանգապակնը արտացոլող:

Մանրամասնութեանց անցնելէ առաջ, հարկ է անդրադառնալ, որ պատմութեան գեղարուեստական գրականութեան ժանր մըն է, պատմողական բնոյթի արձակ ստեղծագործութիւն: Վեպէն կը տարբերի ծաւալին փոքրութեամբ եւ կ'ըզգրկէ կեանքի աւելի նեղ շրջանակ: Պատմութեանը նաեւ կը տարբերի ակնարկէն եւ նովելէն: Գիտականօրէն ստորագ պատկերացումով, պատմութեանը կը բաժնուի վիպային, նովելային եւ ակնարկային տեսակներու:

Վերոյիշեալ շրջագիծէն ներս, մեր կարծիքով այս ժողովածուն պատմութեանը ընդհանրապէս կը պատկանին ակնարկային տեսակին, ըստ հեղինակին՝ «Նշմարանման պատմութեանը» են եւ խորքային առումով կը պարփակեն բարոյախօսական յստակ տարածք, յաճախ հարստացած հեղինակին լուրջ մատնանշումներով, ուր կարծեք հեղինակին մանկավարժի յանուովի կերպարն է, որ թելադրածայն կը խօսի:

Քիչ մը արեւի մանրամասնելով. Առաջին, «Պատերազմ» խորագրեալ այս բաժինը, «իրապատում»ը՝ հեղինակին բառերով, հասկնալի է, թէ նուիրուած է սուր-

իական անօրինակ պատերազմին, ուր 20 պատմութեանը խորհրդապաշտ վարագոյրին ետին արիւնալի տագնապին վաւերագրական ապացոյցները ամբողջութեամբ են արտայայտիչ, մտասոյզ, հեղինակին հարագատ եւ համարձակ ներկայացումներով ու նկարագրութիւններով, սակայն առանց ինքնակրկնութիւններու: Յստակ է, որ այս պատերազմը տակաւին շա՛տ երկար պիտի յամենայ մեր մէջ, պիտի ընդլուզուի մեր առօրեային հետ, իր որոշակի արտայայտութիւնները ունենալով ամենուրեք, առանց որուն կացութիւններ թէ մարդկային նկարագիրներ ընթանելի պիտի չըլլային՝ իրենց լաւ թէ յոռի երեսներով, որպէս անխուսափելի հետեւանք պատերազմի արիւնքներուն:

Այս բաժինը ուշագրաւ է նաեւ արաբ հոգեխօս հերոսներու ներկայութեամբ, երբեմն անոնց նախնեաց հետ կապուած արաբական վեհանձնութեան պատմութեանը, որոնք գուցէ որոշուած են Լալա Միսկարեան-Միևասեանի արաբերէն լեզուի արտաբերումի հաճելի առօրեականութեամբ, ինչ որ վճիտ յուշարար է հայուն ոչ-այլամերձ ըլլալու իրականութեան, նոյնիսկ հպանցիկ վերաքաղ մը հայ-արաբական դարմատ բարեկամութեան՝ դաժան պատերազմի օրերուն բարոյական բոլոր արժեքները բրտօրէն ոտնակոխուած ըլլալով հանդերձ, մարդկայինը մարդուն մէջ տակաւին ապրող ու շնչող ըլլալու գոհունակութիւնը պարզեւոր:

Նախաճաշակ մը տալու համար կը մէջբերենք.

«Ճամալը շփոթած էր, բայց նաեւ հաճելի էր այս միջավայրը՝ անծանօթ իրերով, պատկերներով:

- Կէր, եւարո՛ւմ, - ու կիներ իր լեզուով դարձեալ ինչ որ բաներ խօսեցաւ, անկասկած՝ օրինակի բառեր:

Ճամալը չէր յաջողեր յաղթահարել իր շփոթը: Այս անծանօթ կիները հարագատի պէս էր. կարծես դիմացը իր մայրը կամ մեծ մայրն էր, որ իր սերը ու տեղ ստիպելով կ'արտայայտէր: Ու կոտորածան վարժուած գիտողը կ'ափիկէր էր որմնախորշի մէջ նիրհող կատուին պէս: Ուշադրութիւնը գրաւեց միջնորմի գորգին կախուած հին ու դեղնած լուսանկար մը, Տեր Չօրի շրջանի արաբական տարագներով մարդու մը ու պատանիի մը միատեղ լուսանկարը:

- Խալէ՛, ասիկա հա՛յրդ է, - հարցուց:

Կիները նստեցաւ գորգածածակ բազմոցին ու պատասխանեց.

- Չէ՛, տղաս, շէյն Իպրահիմն է, Տեր Չօրի շէյխերէն. քովի տղան է հայրս, ինք փրկած է ջարդէն, մինչեւ տասներկու տարեկանը պահած, ապա բերած է Գալէպ ու մեր ազգին յանձնած: Հոս նկարուեր են յիշատակի համար: Հայրս գիներ իր

հայրը կը նկատէր, ընտանեկան կապ ունեւիք»:

Կը կարծենք թէ՛ «Պատերազմ» խորագրեալ բաժինը, քիչ մը արեւի ընդլայնուած ձեւով, կարելի էր լոյս ընծայել առանձին հատորով մը, որպէս անմիջական շարունակութիւն՝ «Սուրիական Օրագրութիւն» հատորին:

Երկրորդ, «Պատրանքի Շուէններ» խորագրեալ բաժինին եօթը պատմութեանը ընդմէջէն, Լալա Միսկարեան-Միևասեան թէւ կը յայտնուի շրջապատէն գրեթէ անջատուած, սակայն իր հարուստ կենսափորձին եւ մտաւորական վաստակին պիտմակէն՝ բաւական յանդուգն նայուածքով եւ համընդգրկուն տրամաբանութեամբ խորատոյզ կը դիտէ շրջապատը, գեղարուեստական գեղեցիկ դարձուածքներով, երբեմն այլաբանական խորիմաստ պատկերներով լոյս աշխարհ բերելով այդտեղ գերիշխող հերոսին՝ կին արարածին անվերջանալի քմայքները, տագնապները, նաեւ յայտնագործելով անոր հոգիին խորագոյն խորքերը, թաքուն կերպով բարիի ու չարի միատեղ ներկայութեան անկրկնելի իրականութեան պարուրուած:

Ահաւասիկ, «Յաւերժական Լիլիթ» պատմութեան մէջբերում մը.

«Հմայիչ ու քմահաճ էր Լիլիթ: Ծուռով այլեւս իրեն հաճոյք չէին պատճառէր դրախտին հրաշալիքները, Ադամին սիրագեղումները, նեղ կու գային ե՛ւ Ադամին միտքի սահմանները, ե՛ւ դրախտին միշտ գոց պարիսպները: Ու մինչ Ադամ իր Լիլիթով հիացումի ու արբեցումի մէջ էր՝ Լիլիթ ծանձրացաւ: Չինք կը գրաւէր անծանօթը, որ անպայման ըլլալու էր պարիսպներէն անդին: Բայց ուզածը անձեւ էր ու տարտամ»: (էջ 112)

Ապա, «Առաջին Ծաղիկը» պատմութեան մէջ գեղարուեստական նշանակալից պատկերներով՝ մարդ արարածը բնորոշող մարդկային տրամաբանութեան ընդլուզումն է, բարիի ու չարի դարաւոր պայքարին ընդմէջէն դիտուած, թէեւ քիչ մը բնութեանապաշտ, բայց մարդկօրէն իրապաշտ:

Երրորդ, «Ծիրանի Ողիներ» խորագրեալ բաժնի տասը պատմութեանը, ազգային ինքնութեան պահպանման հարթակին վրայ տիրական ներկայութիւն է Լալա Միսկարեան-Միևասեան, յատկապէս մեծագոյն երկու գործունեան՝ մայրենի լեզուին եւ հայրենի հողին պաշտպանութեան ի խնդիր՝ բացայայտ մղձկումով ան կը շրջագայի տողերուն մէջ եւ տողերուն ետին, ցաւալից, բայց անվիատ, ճիշդ տեղին արձարծելով համագային արդի այս տագնապը եւ իւրայատուկ մօտեցումով կը յաջողի զայն փոխակերպել քննարկելի հարստացուցիչ նիւթերու:

Սկզբէն իսկ հեղինակը արձանագրած է.

«Իմ Ոսկերչիկ՝ բարբառ, միգապատ հազարամեակներէ յաւերժաբար հոտող անխո՛նջ ուղեգնաց, ի՛նչ յիշատակներու միւռնն ունիս քու

ԱՆԺԱՄԱՆՑԵԼԻ ՈՒ ՄԻՇՏ ԳՆԱՀԱՏԵԼԻ...

Պարգև Ավագյան

Գիր, գրականություն եւ գիտություն, գոհողություն ու գոհաբերություն, այս բոլորը կերտեցին պատմությունը:

«Առանց հասկնալու պետականության արժեքը, աւելի արժեք կու տան վարչաձեռնի, քան պետականության գոյությունը փաստին: Վարչաձեռնը չեն, որ կը բնորոշեն ազգերու գոյությունը, ասոնք կառավարելու եղանակներ են, որոնք կը փոխուին, իսկ ազգը եւ երկիրը գոյություն ունին, կը մնան», ըսած է Ս. Վրացեան:

Հայկ ու Բելոսկան, սուրբ ու քաջ Վարդան երբ հասան, մեր պատմության տողերուն մէջ դաւաճան վասակներ յայտնուեցան:

Ազգի տանջանքին ու տառապանքին ականատես վարդապետը դարձաւ խելագար ու մնաց անհրկար:

Ուրիշներ գիշեր-ցերեկ տքնաջան, իրենց աչքի լոյսը կորսնցուցին, դարձան զարգացած, գրագետ ու փաստաբան, իսկ երբ հասաւ ժամը օգտակար դառնալու ազգին, գիրենք չխնայեց թուրքին եաթաղանը:

Կրակոտ երիտասարդներ, ազգասիրութեան ապրումներով տոգորուած, դարձան ֆետայի ու յեղափոխական, կոչուեցան Արմենական, Յնչակեան ու Դաշնակցական, հողին շաղախեցին քրտինք ու արիւն՝ անսակարկ ու անվարան:

«Յէյ ճան»ով յիշեցին «Թուրք Առ Երեւան», հպարտութեամբ փառքը հիւսեցին «Երկիր Դրախտավայր»ին՝ Հայաստանի ու հայութեան:

Անդրակիւճառուեցան, իզուր էին տողերը, որոնք բաւարար ու յստակ չէղան, եւ որպէս արդիւնք գտնուեցան անձեր, որոնք սուր ճօճեցին աչ ու ձախ ու բամբասանքներ շատ աժան, դարձան նախարար ու վարչապետ «անզուգական», շրջապատը համոզեցին, որ իրենց ձեռքին բռնած ունին փայտը մոգական:

Սիրելի՛ վարչապետ թաւշեայ յեղափոխութեան, տակաւին մեծ համբերանքով կը սպասենք խոստումներուդ, որոնք արեւ չտեսան, որպէսզի չմեղադրուինք ու չդառնանք անմշակ ու խոպան անապատի մէջ քննադատող:

Ազնիւ ու հայրենիքի վերելքին հաւատացող բոլոր ժողովուրդներն

ու հաւաքականութիւնները պատմութիւնը կ'ենթարկեն քննարկման, որպէսզի տեր կանգնին ճիշդին ու սխալը ենթարկեն սրբագրման:

Սիրելի՛ վարչապետ, ձեր օղակէն դուրս, ամենքը կը տեսնենք անընդունելի ու վանողական:

Աւաղ էր Չարենցի յորդորը.

«Ո՛վ հայ ժողովուրդ, քո միակ փրկչութիւնը քո հաւաքական ուժի մէջ է» ու ամբոխները խելագար հեռացան դէպի հորիզոնը աննշան:

«Վարչաձեռնը կը փոխուին, կ'անցնին, բայց Հայաստանի պետութիւնը կը մնայ եւ այս խոշոր երեւոյթ մըն է, հայոց պատմութեան կարեւորագոյն մէկ ապացոյցը: Հայաստանի շահերը, Հայաստանի բարգաւաճումը, պետական, ազգային, մշակութային բոլոր խնդիրները պետք է գերադասուին մնացեալ բոլոր հարցերէն», կը շարունակէ Վրացեան:

Ժողովուրդ հայոց, քաջ իմացիր, որ յեղափոխութեան ալիքները կը տանին մէկը ու կը բերեն միւսը:

Յեղափոխութեան ընձեռած դրական տուեալները անթիւ են եւ անհերքելիորէն պերճախօս:

Առիթ է մեր շարքերը խտացնելու ու ազգովին գիտակցելու, թէ մեզ միացնողը անցեալն է ու նոյն ապագան:

ԿՍՄԻԹ

ՈՉ ՄԵԿ ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ոչ մէկ տարբերութիւն գոյութիւն ունի եղեր կեղծ ու անկեղծ խօսքին, առանց հաւատքի ու հաւատքով կատարուած ամենէն աննշան գործին միջեւ իսկ:

Հաւանաբար ոմանք իրաւունք ալ ունին այդպէս մտածելու... Ո՛վ եւ ինչո՞ւ պիտի տեսնէ այդ աննշան ու անկարելոր տարբերութիւնը: Ի՞նչ արժեք ունի այդ տարբերութիւնը տեսնել կամ չտեսնելը ընդհանրապէս, երբ տիրողը կեղծիքն ու անհաւատ գործելու եղանակն է ամենուրեք:

Կեղծ ծաղիկներով ալ գարուն կու գայ... ինչո՞ւ չգայ, երբ հողը մշակողը կայ, շինծու ծաղիկներն ալ կը մխրճուին հողին մէջ ու անցորդներուն այնքան մը սիրուն կը թուին, որ բնական եւ բուրումնաւէտ ծաղիկներուն դերն ալ կրնան կատարել: Ի՞նչ փոյթ եթէ գարունն ալ կեղծ ըլլայ, կեղծը աւելի երկար կը դիմանայ, չի սպառիր, չի ընկճուիր, հոգի չունի, որ շիջի ընդհանրապէս, քարացած եութիւն մըն է վերիվարոյ:

Կեղծ ու շինծու ըլլալը տարանցիկ ալ է՝ անձե-անձ կայծակնային արագութեամբ փոխանցուող վարակ մը: Աչք մը նետեցէք ձեր շուրջը ու պիտի տեսնէք...

Շինծու հրապարակախօսներ. այսպիսիները բեմին վրայ կը գոռան, ազգին ու լեզուին հաւատարիմ մտալու մասին ճառեր կ'արտասանեն, պատանի հոգիներ կը յուզեն, բայց բեմէն իջնելով բոլորովին այլ մարդ կը դառնան, մողէզի նման մորթ կը փոխեն: Ի՞նչ արգ, ի՞նչ լեզու... ասոնք վերացական եզրեր են իրենց համար, ի՞նչ կապ ունին համբաւին ու շահին հետ:

Շինծու գրողներ. գրել տուող ու գրութեան տակ ստորագրութիւն նետողներ, հոսկէ-հոսկէ ընթերցանակէտով տողերը քով-քովի, տակ-տակի շարող ու յօդուած սարքողներ եւ զանազան ոմանք կու տուողներ:

Շինծու վարչականներ. ժողովի գացող-եկող ու ոչ մէկ հարց լուծող, տակաւին նոր հարցեր ալ յարուցանող ժողովականներ: Երթալ գալն ալ նպատակ է վերջապէս, ներկայութիւն արձանագրել է: Արդիւնքը զո՞վ կը հետաքրքրէ:

Վախագրու մեծեր, որոնք համար ժպիտը մանկութեան խաղալիքին համագոր արժեք մըն է, մանկութեան օրերուն մէջ թաղուած, առյաւետ կորած: Այսպիսիները իրենց մանկութեան հետ սիրելու եւ սիրուելու, համոզելու եւ համոզ ուելու մարդկային ամենէն աղուոր բարեմասնութիւններն ալ կորսնցուցեր են: Վախցնելով, սպառնալով անխօս, անլեզու հետեւորդներ կ'ուզեն ունենալ պարզապէս:

Շինծու լրագրողներ. ճիշդն ու սխալը, վաւերականն ու անվաւերը իրարու խառնող, ուռուցիկ վերնագիր մըն ալ ընտրելով տրամաբանութենէ զուրկ ընթերցողներու ուշադրութիւնը գրաւող խօսքի վարպետներ, լրատուական դաշտը առուծախի վերածողներ:

Այս շինծուները, յաճախ ալ օժտուած են բախտով, այնքան մը որ իրենց միջավայրին պարծանքն իսկ կրնան դառնալ օր մը... չգարմաւաք:

Չփորձեք սակայն այսպիսիներուն մէջ որոնել արժեքն ու արժանին: Արժեքն ու արժանին երեւելի են ու յստակ:

Փշակն

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Բերիոյ Հայոց Թեմի Ազգ. Երեսփոխանական Ժողովի լրացուցիչ ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենան Հալեպի մէջ 17 Մարտ 2019, Կիրակի առաւօտեան ժամը 9:00-14:00:

- Ընտրական կեդրոններն են՝
- 1.- Ս. Աստուածածին եկեղեցի
- 2.- Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցի

Բերիոյ Հայոց Թեմի Ազգ. Խառն Ժողովի համապատասխան որոշումով, ներկայ իրավիճակներէն եւ տնտեսական պայմաններէն մեկնած, ընտրութեան մասնակցութեան իրաւունք պիտի ունենան 2010-ի լրացուցիչ ընտրութիւններու մասնակցութեան համար տուրք վճարած մեր համայնքի բոլոր գաւակները, որոնք ամբողջացուցած են 18 տարիքը:

Կը հրաւիրենք մեր համայնքի բոլոր գաւակները մասնակից դառնալու սահմանադրական այս պարտականութեան իրականացման:

ԴԻՄՆ
ԱԶԳ. ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Կրթափրաց Ս. Չեմպերճեան Երկր. վարժարանը անհրաժեշտ կառիքը ունի հետեւեալ պաշտօնները վարող անհատներու.-

- 1- Տեսուչ
- 2- Ուսուցիչներ՝
  - Ա-Հայերէսի
  - Բ- Արաբերէսի
  - Գ- Պատմութեան եւ ընկերային գիտութիւններու
  - Դ- Ուսողութեան
  - Ե- Գիտութեան
  - Զ- Բնագիտութեան եւ տարրագիտութեան
  - Է- Համակարգչային գիտութիւններու
  - Ը- Անգլերէսի
  - Թ- Ֆրանսերէսի
- 3- Տնտես մայրիկ
- Դիմողները պարտին ունենալ համապատասխան վկայականներ եւ դասաւանդութեան կրթական ձեռնհասութեան տիպով:
- Դիմում ներկայացնողներէն կը խնդրուի ներկայանալ տնօրէնութեան՝ դպրոցի ժամերուն ընթացքին:

Աշակերտական Անկիւն

ՊԱՏԱՆԻ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԱԿՈՒՄԲ

Բերիոյ Հայոց Թեմի Ուսումնական Խորհուրդը նորահաս հայ սերունդին մօտ մայրենիին հանդէպ յաւելեալ հետաքրքրութիւն ու սեր յառաջացնելու, անոր բանաւոր թէ գրաւոր արտայայտուելու կարողութիւնը բարելաւելու համար յառաջացուցած «Պատանի Գրողներու Ակումբ»ը, որուն մաս կազմեցին հալեպահայ վարժարաններու Ե. Չ. Է. Ը. կարգերու աշակերտներ:

«Պատանի Գրողներու Ակումբ»ին անդամները երկշաբաթեայ դրութեամբ խմբուեցան հիւրընկալ հայ վարժարանէ մը ներս, գրեցին Ուսումնական Խորհուրդին կողմէ թելադրուած շարադրութիւններ, օգտուեցան Խորհուրդին կողմէ տրամադրուած քերականական եւ ուղղագրական ընդհանուր օրէնքներու եւ ցուցմունքներու թղթիկներէն եւ քաջալերուած համարձակօրէն իրենց մտքերը թողոթին յանձնեցին: Աշխատանքին իրենց մշտական ներկայութեամբ հսկեցին ու թելադրանքներ տուին նաեւ հայկական վարժարաններու հայերէնաւանդ ուսուցչուհիները: Ողջունելի էր նաեւ հայկական վարժարաններու տնօրէնութեանց գործակցութիւնը:

Քաջալերելու համար մեր աշակերտները, որպէս նախաքայլ այս սիւնակով պարբերաբար կը հրատարակենք անոնցմէ ոմանց շարադրութիւնները:

ԳԵՂԵՑԻԿ ԱՇՈՒՆԸ

Աննա Մարիա Խոջաֆեան

Աշունը իմ նախասիրած եղանակն է: Շատ կը սիրեմ աշնան Սեպտեմբեր, Յոկտեմբեր եւ Նոյեմբեր ամիսները:

Կը սիրեմ աշունը, որովհետեւ աշնան ծառերուն տերեւները կը թափին ու հազար գոյն կը բաշխեն դաշտերուն՝ շատ գեղեցիկ տեսք մը տալով անոնց: Երբ օդը կը սկսի պաղիլ, ծիծեռնակները ճիւղ-ճիւղ թռչելով կը լքեն իրենց շինած բոյնը ու կը գաղթեն դէպի անելի տաք վայրեր:

Գարնան կը յիշեն իրենց հին բոյնը, կարօտով կը վերադառնան եւ կը շինեն նոր բոյներ:

Է. Կարգ Կիլիկեան Ծեմարան

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԱՐԺԷՔԸ

Սեղեդի Հայապի

Կեանքի ամենէն թանկագին նուէրը հարազատ ընկեր ունենալն է: Ինչպէս իւրաքանչիւր մարդ կատարեալ չէ, նոյնպէս ալ ընկերը: Բաւական է որ ան ըլլայ հարազատ, ունենայ բարի սիրտ, անկեղծ վարմունք ու միշտ պատրաստ ըլլայ օգնելու:

Ես կը վայելեմ այդ թանկագին նուէրը: Ունիմ ընկերուհի մը, որ շատ աշխատասեր, ընկերային ու տիպար աշակերտուհի մըն է: Անշատ բարե սիրտ է ու միշտ պատրաստ է փոքրերուն եւ ծերերուն օգնելու: Մեր սիրտերը շատ մօտեն, երբեմն նոյն արտայայտութիւնները կ'ունենանք, բայց մեր նախասիրութիւնները կը տարբերին:

Բախտաւոր եմ այսպիսի ընկերուհի մը ունենալուս համար: Անոր հետ շատ լաւ յիշատակներ կը բաժնեկցիմ:

Ը. Կարգ Մխիթարեան Վարժարան

ՍՐԲՈՅ ՎԱՐԴԱՆԱՆՔԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

«Եթէ Տէրը յաղթութիւնը մեր ձեռքը տայ, պիտի ոչնչացնենք անոնց զօրութիւնը, որպէսզի բարձրանայ ճշմարտութեան կողմը, իսկ եթէ այս պատերազմին մէջ հասած է ժամանակը մեր սուրբ մահուան, ընդունիք զայն ուրախ սրտով, միայն թէ մեր արիւթեան վախկոտութիւն չխառնենք»

Վարդան Մամիկոնեանի Ճանէն

Կրօնական եւ Ազգային դիմագիծ ունեցող Վարդանանց պատերազմը գոյատեւումի եւ պայքարի օրինակն է, որ 1600 տարի անց տակաւին ազատութեան ձգտումով կը գօտեպնդէ մեզ:

Աւարայրի դիւցազուններուն եւ սրբոց Վարդանանց զօրավարաց յիշատակին տօնակատարութիւնը տեղի ունեցաւ Կիրակի, 3 Մարտ 2019-ի երեկոյեան ժամը 5:00-ին, հայ աւետարանական Բեթլէ եկեղեցւոյ մէջ, հովանաւորութեամբ հայ 3 համայնքապետներուն, ներկայութեամբ եկեղեցական դպրաց դասուն եւ հաւատացեալ ժողովուրդին:

Սակայն հայը իր հոգիին մէջ ամբօրէն պահեց այդ պատգամը ու իր էութեան մէկ անբաժանելի մասնիկը դարձուց զայն՝ իրարայաջորդ սերունդներուն կտակելով անոր խորհուրդը: Դարերու ընթացքին մոայլեցաւ հայոց երկիւքը, մոայլեցաւ նաեւ Սուրիական Հայրենիքին երկիւքը, սակայն հայը կտառած մնաց իր հաւատքին ու կտակին, վերականգնեցաւ՝ իր զօրութիւնը ցոյց տալով համայն աշխարհին»:

Այնուհետեւ օրուան պատգամը տուաւ նաեւ Բերիոյ Հայոց Թեմի Բարեջան Առաջնորդ Գերշ. Տէր Շահան Սրբ. Արք. Սարգիսեան, որ ըսաւ.

«Աւանդութիւն դարձած այս տօնակատարութիւնը ամէն տարի մեզ կը համախմբէ աղօթքի եւ ուխտի նորոգութեան համար: 1600 տարի առաջ տեղի ունեցած այս գիտութեամբ ժողովուրդական իրադարձութիւնը

Հանդիսութիւնը սկսաւ պատուելի Սիմոն Տէր Սահակեանի բարի գալուստի խօսքով եւ Վարդանանց պատերազմի ամփոփ ներածականի ներկայացումով: Ապա գեղարուեստական յայտագիրով հանդէս եկան. - Կարինէ Ֆերմանեան (ասմուկ), Քրիստ Դաւիթեան (մեներգ), Շողեր Գերպապեան (ֆլիւթ), դաշնամուրի ընկերակցութեամբ Թամար Սողոյեանի:

Մեր եկեղեցւոյ կողմէ կը ներկայացուի ոչ թէ որպէս պատերազմ, քան որպէս մահ սփռող իրականութիւն, այլ ժողովուրդ մը հաւատքով առաջնորդող ճշմարտութիւն»:

Տօնակատարութեան ընթացքին խօսք առաւ Հայ Կաթողիկէ Համայնքի ներկայացուցիչ Տէր Կոմիտաս Քիւր. Տատաղեան, որ Վարդանանցի պատգամին անդրադառնալով ըսաւ. «Վարդանանց հերոսները Թարգմանչաց գիտին ժամանակը որդիներն էին, որոնք մտքի յեղափոխութենէն ետք դիմեցին սուրի յեղափոխութեան եւ նահատակութեան գաղափարի յեղափոխութեան համար: Վարդանանց նահատակները մեզի պատգամեցին վասն կրօնի եւ հայրենեաց պայքարի: Թշնամին դարերու ընթացքին փորձեց շրջել իրողութիւնները,

Սրբագանը անդրադարձաւ Վարդանանց պատերազմի պատմութեան մէջ հակադրուող երկու իրականութեանց՝ հաւատքի եւ բանականութեան, որոնց լաւագոյն մարմնաւորումը կը հանդիսանան Վասակի եւ Վարդանի տիպարները: Վարդան կը ներկայացնէր հաւատքի մարտիկը, որ գիտակցաբար անմահութեան կ'երթար, իսկ Վասակ բանականութեան մարտիկը, որ պարսիկներուն հետ կ'ուզէր համաձայնութիւն կնքել՝ ազատագրելու հայրենիքը: Սրբագան հայրը այս երկու գաղափարները կապեց Արցախի հետ եւ ըսաւ. «Եթէ մենք միայն մտքի, աշխարհաքաղաքական տունալներով առաջնորդուէինք, Արցախը այսօր Ատրպէյճանի տարածքին մէջ մնացած պիտի ըլլար»:

Հուրիան Շար. էջ 12

ԲԱՌԵՐՈՒ ԱՇԽԱՐՀԵՆ

Արմենակ եղիայեան

Այսու կ'ուզեմ ընթերցողներուս պարզել քանի մը բառերու կիրարկութեան ծալքերը՝ նկատի առած այն սխալ լուծումները, որ արեւմտահայը տուած է այդ բառերուն:

1. Որեւէ

Ամեն անգամ որ արեւմտահայ լրագրողը պիտի արտատայէ արեւելահայերէն գրութիւն մը, երբ հանդիպի որեւէ դերանունին, որ դրուած է անձի անունի վրայ, - օրինակ՝ **որեւէ անցորդ, որեւէ ուսանող** եւ այլն, - հետեւողականօրէն գայն կը վերածէ **որեւէ-ի**, այսինքն՝ կը գրէ **որեւէ անցորդ, որեւէ ուսանող** եւ ապա միայն կը ներկայացնէ գայն ընթերցողներուն:

Թէ ճիշդ ի՞նչ կ'արժէ այս **որեւէ** ըսուածը, - քիչ անդին պիտի խօսիմ այդ մասին, հիմա փութամ նկատել տալու, որ այդպէսով արեւմտահայ խմբագիրը արեւելահայ գրողին կը վերագրէ բառ մը, որ անոր լեզուին մէջ գոյութիւն չունի. վասնզի արեւելահայերէնը չի ճանչնար **«որեւէ»** կոչուած դերանուն մը, այլ ան կը ճանչնայ մէկ ու միասնական **«որեւէ»**, որ հաւասարապէս կը ղևէ թէ՛ անձի, թէ՛ ոչ-անձի անուններուն վրայ. այսպէս՝ **որեւէ մատիտ, որեւէ աշակերտ** հոն, ուր արեւմտահայը հակում ունի ըսելու **որեւէ մատիտ, որեւէ աշակերտ**:

Հարցում. կա՞յ ձեր մէջ մէկը, որ պիտի փափաքէր, որ իր գրութեան մէջ ուրիշներ սպորդեցնէին բառ մը, որ գոյութիւն չունի ձեր, աւելի ճիշդը՝ ձեր լեզուի բառամթերքին մէջ:

Կը կարծեմ, թէ ո՛չ:

Բայց դուք կ'ընէք այդ բանը արեւելահայուն՝ այն հաստատ համոզումով, թէ ձեր գիտցածն է ճիշդը, իսկ արեւելահայը չունի այդ չքնաղ գիտութիւնը:

Ստորեւ սերտեցրէ այդ «գիտութեան» մութ ծալքերը:

Եւ տեսնե՛ք, թէ որքա՛ն վաւերական է ան:

***

Որեւէ-ն գրաբարէն կու գայ, եւ առաջին արմատն է «ո», որ կը նշանակէ «ո՞վ»:

Յիշե՛ք հայրենաբաղձ Արտաշէսի ողբը՝ մահուան պահուն, օտար հողի վրայ.

«Ո՛ տայր ինձ գծուխն ծխանի եւ գառաւօտն Նաւասարդի...»

(Ո՞վ կու տար ինձի ծխանի ծուխը եւ Նաւասարդի առաւօտը...)

Յիսուսի գերեզմանը այցելող իւղաբեր կիներուն՝ հրեշտակը հարցուց.

«Կ'ի՛ն դու, զի՞ լաս, (զ)ո՞ իսնդրես...»

(Դո՛ւն կին, ինչո՞ւ կու լաս, (զ) ո՞վ կը փնտռես...)

Իսկ **որեւէ** կը նշանակէ՝ **ով ալ ըլլայ**:

Ուրեմն աշխարհաբարը ո՞չ չունի, ունի ո՞վ:

Գրաբարը միշտ միջոցներ գտած է անզգալաբար սպորդելու աշխարհաբարի մէջ այն պատճառով, որ աշխարհաբար գրողը այնքան ալ լաւ չի ճանչնար այս երկուքին ճշգրիտ սահմանները: Այս չիմացութեան հետեւանքով ալ **որեւէ**-ն, որ ունի գրաբարեան կառոյց մը, կրցած է ազատօրէն թափանցել աշխարհաբարի բերդէն ներս, որ անպաշտպան է:

Միւս կողմէ՝ իրերու բնական բերումով եւ պահանջով աշխարհաբարը միաժամանակ ստեղծած է իր սեփական հոմանիշն ալ, որ է **որեւէ** դերանունը:

Եւ այնուհետեւ **որեւէ** եւ **որեւէ** գոյակցած են հաւասար իրաւունքներով եւ հաւասար յաճախականութեամբ, գրեթէ առանց որեւէ գանձանումի: Փաստօրէն մինչեւ 1950-ական թուականները արեւմտահայ հրատարակութեան մէջ **որեւէ** եւ **որեւէ** գործածած են մեր բոլոր գրողները: Ո՛չ մէկուն մտքէն անցած է գանձանութիւն մը ղևել ասոնց միջեւ:

Եղած են նոյնիսկ միաբեւեռացումի պարագաներ. օրինակ՝ լուսահոգի Չարեհ սրբազան Ազնաւորեանը կը ճանչնար միայն **որեւէ**-ն՝ թէ՛ անձի, թէ՛ ոչ-անձի համար: Եթէ ձանձրոյթը յանձն առնէք եւ թերթատէք իր հոյակապ ձեւով թարգմանած «Նոր կտակարան»ը, պիտի նկատէք, որ այստեղ կայ միայն **որեւէ**: Լաւ կը յիշեմ, որ իր միաբանակիցներէն ուրիշներու գրիչին տակ ալ հանդիպած եմ այս միաբեւեռացումին, սակայն այս պահուս օրինակներ չունիմ տրամադրութեանս տակ:

***

50-ականներէն սկսեալ, երբ Բենիամին Թաշեան խմբագիր դարձաւ Գահիրէի «Յուսաբեր»ին, գանձանութիւն դրաւ ասոնց միջեւ՝ **որեւէ**-ն վերապահելով անձի, իսկ **որեւէ-ն**՝ ոչ-անձի. այսինքն՝ **որեւէ խմբագիր- որեւէ լրագիր, որեւէ մարդ- որեւէ կատու, ծառ, երկիր** եւ այլն:

Այնքան շատ գրեց ու հետապնդեց այս «կանոնը», որ ի վերջոյ յաջողեցաւ գայն ընդունելի դարձնել արեւմտահայ մտաւորականութեան, այն մտաւորականութեան, որ ընդհանրապէս կը մերժէ ամեն կանոն, եւ երբ կ'առաջարկուի ան, ապա ճիշդ հակառակը կը կիրարկէ: Մինչեւ հիմա ալ չեմ կրցած ըմբռնել, թէ ինչպէ՛ս, ո՞ր մոզական գաւազանի ուժով Թաշեան գլուխ հանեց այսպիսի սխրանք մը, այո՛ր, չեմ չափազանցեր. կանոն մը արեւմտահայ մտաւորականին ընդունիլ տալը իսկական սխրանք մըն է: Կըրնամ նաեւ աւելցնել, որ հաւանաբար չկայ այլ կանոն մը, որուն այնքան լաւ տիրապետէ արեւմտահայ մտաւորականը, որքան այս երկու դե-

րանուններու գանձանումին: Ֆրանսացիները կ'ըսեն՝ *chapeau!!!*

Մենք ալ ըսենք ու անցնինք: Այս՝ այսպէ՛ս է: Ստորեւ նայինք, թէ ճիշդ ի՞նչ կ'արժէր նման կանոն մը:

***

Տեսանք, ուրեմն, որ **որեւէ**-ին արմատն է «ո», որ կը նշանակէ «ո՞վ», որ հայերէնի մէջ միայն անձ բնորոշող հարցական դերանուն մըն է:

Իսկ ի՞նչ է **որեւէ**-ին արմատը:

Որեւէ-ին արմատն է «ո՞ր» հարցական դերանունը, որ ունի ընդհանրական բնոյթ. այս դերանունը կրնամ ղևել որեւէ գոյականի վրայ՝ առանց որեւէ սահմանափակումի. այսպէս՝ **ո՞ր մարդը, ո՞ր անասունը, ո՞ր լեռը, ո՞ր երկինքը, ո՞ր գաղափարը, ո՞ր յոյսը, ո՞ր չարիքը, ո՞ր... ո՞ր...**

Այս ալ կը նշանակէ, թէ **որեւէ**-ն լայնօրէն բաւարար է մեր լեզուին, աւելի ճիշդը՝ արեւմտահայերէնին, քան արեւելահայերէնը վաղուց նկատած է այդ առաւելութիւնը, եւ իր ծոցէն արտաքսած է աւելորդ **որեւէ**-ն, որ աշխարհաբար ալ չէ:

Կեանքի մէջ թոյլատրելի է, որ մարդիկ ուզեն տիրել աւելորդ բաներու,

այսինքն՝ մէկ տուն ունեցողը գնէ երկրորդ մըն ալ (գօր. Մանուէլ Գրիգորեանը ունի 40 բնակարան, չիաշուած Քոչարեանի առանձնատուները ի Հայաստան, ի Եւրոպա, ի Լոս Անճելըս), մէկ ինքնաշարժ ունեցողը գնէ երկրորդ մըն ալ, մինչեւ իսկ երրորդ մը, չորրորդ մը, ա՛լ չեմ խօսիր մէկ գոյգ կօշիկը երկու ընողին, մէկ տաբատը վեց ընողին եւ այսպէս շարունակ: Բայց լեզուն, - որեւէ լեզու, - չ'ընդունիր, որ իր բառերուն կից յառաջանան այնպիսիները, որոնց իմաստը կողո յորիչ բառեր արդէն ունի ան. օրինակ՝ կրնա՞ք երեւակայել, որ փորձուինք ստեղծել նոր բառ մը, որ իր կարգին նշանակէ **քիթ** (երբ «քիթ» եզրը արդէն գոյութիւն ունի) կամ **քիթի տեսակ մը**, կամ **բերան, ականջ, քար, շուն, արեւ**... եւ այլն: Ո՛չ, չենք մտածեր, ինչո՞ւ լեզուն եւ գայն խօսողներու թանկագին ուղեղը ծանրաբեռնեց աւելորդ «գիտելիք»-ով:

Պարագան նոյնն է **որեւէ**-ին եւս, որ առանձինն ի վիճակի է արտայայտելու որեւէ առարկայ՝ շնչաւոր թէ անշունչ, ասուն թէ անասուն, նիւթական թէ վերագական, շօշափելի թէ անշօշափելի:

50-ական թուականներուն Թաշեան եւ անոր հետ արեւմտահայ պայծառամիտ մտաւորականութիւնը կը կարծէր անիւի գիւտը կատարել՝ շնորհիւ **որեւէ**-ի եւ **որեւէ**-ի գանձանութեան, երբ արեւելահայերէնը վաղուց անցած էր այդ փուլը, մոռացութեան գամբիւղը նետելով ասոնց առաջինը եւ լեզուն ազատելով աւելորդ ու անհեթեթ բեռն մը,

իսկ մենք օրինակելի հետեւողականութեամբ կը փորձենք անոր լուծը վերստին փաթթել արեւելահայ գրողի վիզին:

Հապա՞...
Մեզի արեւմտահայ կ'ըսեն...
***

Եզրակացութիւն:
Մենք հազիւ թէ յաջողինք լուծել լեզուական այն այլազան տաղտուկները, որոնք կը խոչընդոտեն

արեւմտահայերէնի պահպանումը Սփիւռքի մէջ, մանաւանդ երբ հարցերուն կը մօտենանք ուսուցողական-մանկավարժական տեսանկիւնէ: Միւս կողմէ՝ չենք կրնար անտեսել այս վերջին տեսանկիւնը, որով հետեւ եթէ լեզուն պիտի ապրի, ապա ան պիտի նաեւ ուսուցուի:

Արդ, քանի՞ ուսուցիչ կրնայ յաւանկիլ, թէ ինք կը տիրապետէ **որեւէ**-ի եւ **որեւէ**-ի տարբերութեան ու մանաւանդ կը յաջողի գայն հասկնելու իրացնել տալ իր աշակերտներուն, ըսենք՝ այստեղ՝ Լիբանանի մէջ, ապա Եւրոպայի, Քանադայի, Լոս Անճելըսի ու Աւստրալիոյ նորահաս սերունդներուն: Այդ օտարախօս սերունդներն ալ կը հասկնան յիշեալ գանձանութիւնը:

Եւ յետոյ՝ ինչո՞ւ, ի՞նչ բանի ու ի՞նչ շահելու համար ծանրաբեռնել լեզուն կանոնով մը, որ ոչ մէկ օգուտ ունի: Նախընտրելի չէ՞ նման անհեթեթութեան մը վրայ վատնուած ժամանակն ու եռանդը ի գործ ղևել աւելի օգտակար գիտելիք մը ջամբելու համար:

Մտածե՛ք այս մասին... եւ ըստ այնմ շարժի՛ք:

«Շարժի՛ք» կը նշանակէ այս պահէն սկսեալ վանել անիմաստ ու անպետ **որեւէ**-ն:

Մանաւանդ լեզուական դաս չտալ արեւելահայերուն. անոնք իրենց բոլոր թերութիւններով հանդերձ մեզմէ առնուազն թիզ մը աւելի վեր կանգնած են: Ուրեմն մեր կօշիկէն վեր չէլլենք: Չանանք մեր տունը մաքրել:

Այդ ալ բան մըն է:

ԽԱՉԲԱՌ (ՄԽ 288)

Մ Տ Ա Մ Ա Ր Զ Ա Ն Բ

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1												
2												
3												
4												
5												
6												
7												
8												
9												
10												
11												
12												

Հորիզոնական

- Աւետիքի Իսահակեանի ստեղծագործութիւններէն՝ «..... Աղբիւրից»: Օր:
- Ատեան, ժողով: Մաքրում, անհետացում:
- Կարմիր պղպեղ: Եւս:
- Շաղկապ: Ձայնանիշ:
- Գիւղաքաղաք: Հակառակ՝ գրաբար «օր»:
- Խաղողի կուտն ու կեղեւը: Տիրան Չրաքեանի ծածկանունը:
- Մարմնի վերի մասը՝ բացառելով թելերն ու գլուխը: Բայական լծորդութիւն:
- Չուարթ, բարգաւաճ: Հոգի: Տարի:
- Իրարայաջորդ տառեր: Ստամոքսէն եկող կազը բերնէն դուրս տալ:
- Հինգած պանիրի մանր որդ: Երկուշաբթի:
- Արական անուն: Ընտիր ձի:
- Աղթամարի Ս. Խաչ եկեղեցւոյ ճարտարապետը: Տապալի:

Ուղղահայեաց

- Սուրբ Հոգիին պտուղներէն: Տարի:
- Տարածքի միաւոր: Նշանաւոր որկրամուլը:
- Նշան, դրոշմ: Գոյութիւն ունի:
- Հակառակ՝ կտրուած ու մաքրուած ոչխարի բուրդ: Տառի մը անունը:
- Յետոյ: Համօ Սահեանի բանաստեղծութիւններէն:
- Հայրապետական աթոռը Սուրբ Էջմիածինէն առաջին անգամ փոխադրուած վայրը: Տառի մը անունը:
- Պանդոկ: Սգլոտիլ, ծիրիլ:
- 490: Հակառակ՝ 4400: Հակառակ՝ լեզուով մը այր:
- Կողմ մը: Աստուածային:
- Գրաբար՝ ո՛ր: Հակառակ՝ իգական անուն: Հակառակ՝ տարածքի միաւոր:
- Առաջին կինը:
- 5230: Հետեւեալ խօսքին հեղինակը. «Իրականութիւն եւ խտելի առանց այդ երկու որեակ ըմբռնումներուն՝ ազգ մը միշտ ենթակայ է անկումներու եւ դառն յուսախարութեանց: Մէկով միշտ կեանքին շփումը կ'ունենանք. միւսով՝ մեր աչքերը հեռանշող աստղին կը յառենք»:

ՄՐՈՅ...

Սկիզբ՝ էջ 10

լար: Արցախի մէջ մղուած Աւարայրեան ճակատամարտը հաւատքի ճակատամարտն էր:

Հանդիսութեան եզրափակիչ պատգամը տուաւ Սուրբիոյ Հայ Աւետարանական Համայնքի պետ Վերապատուելի Յարութիւն Սելիմեան:

«Վարդանանց պատերազմը մեզի համար ժամանակակից է, որովհետեւ պատմութիւնը կը ներխուժէ մեր ներկային մէջ նաեւ՝ իր հետ բերելով նոր մարտահրաւերներ:

ներ: Վարդանանց դիւցազունները հայրենիքի ազատութեան, քրիստոնէական հաւատքին կառչելու համար կռուեցան: Հայու ինքնութեան պահպանման պատերազմն էր որ մղեցին: Այդ պատերազմը կը շարունակուի մինչեւ մեր օրերը»:

Իր խօսքի աւարտին վերապատուելին կոչ ուղղեց Սփիւռք-Հայրենիք միասնութեան, այդ միասնութեան մէջ տեսնելով մեր գոյութեան հիմքն ու երաշխիքը:

Տօնակատարութիւնը վերջ գտաւ «Հայր Մեր» աղօթքով եւ հայ երեք համայնքապետներուն առաքելական օրհնութեամբ:

Պատրաստեց Մարինա Զիւլքոչեան-Պողիկեան

ՍՈՒՏՈՔՈՒ (ՄՍ 288)

Տեղադրէ՛ (1-9) թուանշանները (9x9) քառակուսիներուն մէջ այնպէս, որ իւրաքանչիւր հորիզոնական եւ ուղղահայեաց տողի մէջ, ինչպէս նաեւ (3x3) տուփիկի մէջ մէկ անգամ արձանագրուին:

		1	9	4			2	
					3	5		
3	4				1	9		
4			3					
	3	8	7		2	1	4	
					4			6
		4	1				3	9
7		2	8					
				5		6		2

ՊԱՅՈՒԱԾ ԲԱՌ (ՄՊ 59)

Երուանդ Օսեանի ստեղծագործութիւնները ջնջելով գտէ՛ք պահուած բառը:

Պահուած բառը 13 տառերէ բաղկացած Օսեանի երկերէն մէկը կը ներկայացնէ:

բ	ը	ն	տ	ա	ն	ի	ք	ն	ի
թ	ա	ը	ն	կ	ե	ք	ն	ն	ք
ա	դ	ք	ս	ե	ց	ի	ւ	ե	մ
դ	չ	ք	ն	հ	ա	ն	ն	ի	ի
ա	պ	ե	ք	յ	ջ	ռ	ծ	պ	ջ
կ	ա	ռ	մ	ն	ա	ք	ե	ա	ն
ա	տ	ւ	ա	ս	ռ	կ	ս	պ	ռ
ն	ի	փ	տ	գ	ն	ե	ա	ա	ք
ի	ւ	մ	ա	ք	դ	ի	կ	ն	դ
ն	կ	ն	ի	կ	ը	ք	տ	է	ք

«Ընտանիք, Պատիւ, Բարոյական», «Թաղականին Կնիկը», «Ընկեր Փանջունի», «Միջնորդ Տէր Պապան», «Գործի Մարդիկ», «Ես Դրսեցի Զեմ Առներ»

ԼՈՒԾՈՒՄՆԵՐ

ԽԱՉԲԱՌ (ՄԽ 287)   ՍՈՒՏՈՔՈՒ (ՄՍ 287)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	խ	ն	ի	կ	հ	ա	ն	ա	պ	ա	զ
2	ն	ա	ն	ն	ն	2	ա	ւ	օ		
3	ւ	ա	տ	ւ	ա	ս	խ	ք			
4	ն	ն	ի	ա	ն	գ	ա	ք	ա		
5	կ	օ	ք	ք	ա	ն	կ	ք	ա	վ	
6	ա	ք	ա	մ	ձ	ի	ա	ք	ի		
7	կ	ե	ծ	ա	ն	լ	կ	ա	զ		
8	ն	ւ	ք	խ	ա	կ	չ	է			
9	ն	ւ	ի	ս	ք	տ	վ	լ	ն	կ	
10	դ	հ	ս	ի	ք	ա	ն	ն			
11	ա	ք	ե	ւ	ա	ծ	ի	ն	է	զ	ք
12	կ	ն	տ	ե	մ	ճ	ա	տ	ք	ա	կ

1	6	3	2	9	8	5	7	4
9	4	2	6	7	5	1	3	8
5	8	7	4	1	3	6	9	2
3	2	8	5	6	9	4	1	7
6	9	4	7	2	1	3	8	5
7	5	1	8	3	4	9	2	6
2	3	5	1	4	7	8	6	9
4	7	9	3	8	6	2	5	1
8	1	6	9	5	2	7	4	3

ՊԱՅՈՒԱԾ ԲԱՌ (ՄՊ 58)

Պահուած բառն է՝ «Եօթ Կայսրաններ»:

ԻՆՉ ԿՐՍԵՆ ԱՍՏՂԵՐԸ

ԽՈՅ

Գործերով լի շաբաթ մը ձեզի կը սպասէ: Կազմակերպեցէք ձեր աշխատանքը եւ ճշդապահ եղէք:

ՑՈՒԼ

Նոր մարդոց պիտի ծանօթանաք գործի ձեր ապարեզին մէջ: Օգտուեցէք անոնց փորձառութենէն ու նոր ծրագրեր մշակեցէք:

ԵՐԿՈՒՐԵԱԿ

Պարտաճանաչ էք ու ձեր ստանձնած պարտականութիւնները լիովին կը կատարէք: Չգոյշ եղէք ձեր մրցակիցներէն, անոնց բամբասանքը կրնայ վնաս հասցնել ձեր համբաւին:

ԽԵՅՁԵՏԻՆ

Յոռետեսութեամբ մի մօտենաք հարցերուն: Կեդրոնացէք ձեր նիւթական վիճակին վրայ եւ վերատեսութեան ենթարկեցէք ձեր տուած որոշումները: Ձեր յոյսերը ի դերեւ պիտի չեղլեն:

ԱՈՒԾ

Ձեր ընկերային հարցերը քննարկեցէք բարեկամներու հետ ու մի՛ խուսափիք ձեր թերութիւնները ընդունելէ: Ամէն մարդ սխալելու հաւանականութիւն ունի, եականը սխալը սրբագրելն է:

ԿՈՅՍ

Ընտանեկան յարկէն ներս տնտեսական դժուարութիւններ պիտի դիմագրաւէք այս շաբաթ: Խնայողութեամբ ծախսեցէք ու գերծ մնացէք երկրորդական գնումներէ:

ԿԵՒՈՔ

Այս շաբաթ շատ լաւ տրամադրութիւն պիտի ունենաք: Պիտի հանգստանաք երեւոյթներու բնականոն ընթացքին ի տես: Նոր աշխատանքի առաջարկ պիտի ստանաք:

ԿԱՐԻՃ

Անլուծելի ձեր հարցերը պիտի լուծուին ու դժուարութիւնները փարատին: Տնտեսական շահաբեր ծրագիրի մը իրագործման մաս պիտի կազմէք: Ձեր նիւթական վիճակը պիտի բարելաւուի:

ԱՐԵՂՆԱՊՈՐ

Դիւրագրգիռ մի՛ ըլլաք, ամուր պահեցէք ձեր ջիղերը: Ձեր տեսակետերը մի՛ պարտադրէք ընկերային ձեր շրջանակին, մտքերու այլազանութիւնը շահեկան է:

ԱՅԾԵՂՋԻՐ

Ծանրաբեռնուածութիւնը ձեր առողջութեան վրայ պիտի ազդէ: Կարգաւորեցէք ձեր ժամանակը, որպէսզի ձեր գործերը ուշացում չարձանագրեն:

ԾՈՎԱՆՈՒՇ

Ուրախալի օրեր պիտի ապրիք ու հանդիպիք ինչ բարեկամներու: Ձեր հանգիստին ալ ժամանակ յատկացուցէք՝ յատկապէս գիրքեր ընթերցելով:

ՁՈՒԿ

Թոյլ մի՛ տաք, որ խնդրայարոյց մարդիկ քանդեն ձեր տրամադրութիւնը եւ ազդեն ձեր աշխատանքի ընթացքին վրայ: Ձեր սկզբունքներէն մի՛ շեղիք:

Սեան Ազարիկեան-Պարմաքսեան

ՊԱՅԵՑՈՂՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՄԵՆՔ

Մարդիկ երբեմն կը կարծեն, թէ պահքը սոսկ կենդանական սնունդէ հրաժարիլն է, սակայն, իրականութեան մէջ, ան նախ եւ առաջ հոգեկան ու բարոյական բազմատեսակ մոլութիւններէ հեռանալ եւ առաքինի կեանք մը ապրիլն է:

Պահքի ժամանակ իւրաքանչիւր անհատ պէտք է հեռու մնայ եւ հրաժարի հետեւեալներէն.

Ա. Հրաժարիլ կենդանական ծագում ունեցող բոլոր տեսակի ուտելիքներէ (մսեղէն, կաթնեղէն, ձկնեղէն, հաւկիթ), որովհետեւ բուսական կերակուրներ ուտելով մենք կը թեթեւցնենք մեր մարմնական ցանկութիւնները: Կը յիշենք, որ մենք մարմնաւոր էակ ըլլալու կողքին, հոգեւոր էակներ ենք եւ մարդ արարածը պէտք է մտածել նաեւ հոգեւոր սնունդին մասին:

Պէտք է արձանագրել պահքի օգտակարութիւնը բժշկական տեսանկյունէն եւս, մասնաւորաբար Մեծ Պահքի ընթացքին, որովհետեւ գարնան առանց կենդանական ճարպի սնունդ ստանալը դրական ազդեցութիւն կ'ունենայ մարդու մարմնին վրայ:

Բ. Հրաժարիլ մոլութիւններէ (ծխախոտ, ոգելից խմիչք, թղթախաղ, որկրամոլութիւն եւ այլն): Անշուշտ մոլութիւններէ ձերբազատելու համար պէտք է սպասել Մեծ Պահքին: Արդարեւ, ինքնագրկումի՛ եւ առաւելաբար կամքի զօրացման սքանչելի առիթ է Մեծ Պահքը, որովհետեւ այդ տեսակի պահեցողութիւնը անելի ընդունելի է Աստուծոյ եւ օգտակար՝ մարդուն:

Գ. Հեռու մնալ ստախոսութենէ, հայիոյանքէ, շատախոսութենէ եւ ամէն տեսակ լեզուական արատներէ, որոնք դեմ են մարդկային արժանապատուութեան եւ կը պղծեն մարդը, որովհետեւ «Բերնէն մտածը չէ որ կը պղծէ մարդը, այլ ինչ որ դուրս կ'ելլէ բերնէն՝ այն է որ կը պղծէ մարդը» (Մտ. 15.11):

Դ. Հրաժարիլ գանգատներէ, տրտուեցքէ, նախանձէ եւ հպարտութենէ (այսինքն պահքը պէտք է դառնայ հպարտանալու միջոց): Պէտք է հեռանալ վիճաբանութիւններէ, որոնք կը խանգարեն մեր եւ մեր շրջապատին խաղաղութիւնը:

Ե. Վանել եսասիրութիւնն ու եսակեդրոն կեանք վարելը: Մարդոց հետ բարեացակամ վարուիլ եւ գանազան միջոցներով արտայայտել այդ մեկը երբեմն նոյնիսկ մենք գմեզ գրկելով մեր փոքր իրաւունքներէն:

ԻՆՉ ԲԱՆԸ ԽՐԱԽՈՒՍԵԼ ՊԱՅԵՑ ԸՆԹԱՑՔԻՆ

Մեծ Պահքի ընթացքին իւրաքանչիւր ճշմարիտ քրիստոնէայ պէտք է, որ կատարէ հետեւեալները.

Ա. Առաջինը յարատեւ աղօթքն ու Սուրբ Գիրքի ընթերցանութիւնն է, որոնց գուգահեռ պէտք է յիշել նաեւ գոջումն ու ապաշխարութիւնը:

Բ. Ձանալ բարիք գործել, այսինքն՝ օգնել եւ օժանդակել օրինակ, համայնքային հաստատութիւններու, կրթական, կրօնական եւ այլ բարեսիրական միութիւններու:

Գ. Նիւթական եւ հոգեւոր օժանդակութիւն ցուցաբերել աղքատ ու հաշմանդամ մարդոց՝ թեթեւցնելով անոնց դժուարութիւնները:

Դ. Եթէ ի վիճակի չենք նիւթական օգնութիւն ցուցաբերելու, կրնանք մեր ժամանակը տրամադրել ազնիւ նպատակներու եւ գործերու իրականացման՝ այցելելով վատառողջ մարդոց, որբանոցներ եւ ծերանոցներ, անկեղծ ու մարդկայնօրէն բաժնեկցելու անոնց հոգեկան ծանր վիճակին:

Ե. Պահքը պէտք է, որ առիթ դառնայ ինքնավերլուծման, ինքնաճանաչողութեան, որովհետեւ պահքի սխրանքը մարդուն ներսուզումն է այնպիսի հոգեկան մթնոլորտի մէջ, որ անոր կ'օգնէ ձեռք բերելու ինքնաճանաչումի կարողութիւն եւ գնահատել սեփական հոգեվիճակը:

Զ. Պահքի ընթացքին կարեւոր է հոգեւոր շնորհներու, յատկապէս եղբայրասիրութեան շեշտադրումը: Եզնիկ Կողբացին կ'ըսէ.

«Մարդ կրնայ կենդանիի միտ չուտել, սակայն անընդհատ իր եղբոր միտը ծամել»:

Վերջապէս պէտք է մեզի յստակ ըլլայ, որ պահեցողութիւնը իւրաքանչիւրիս համար անհատական հարց է: Ինքնանպատակ չէ, այլ կը միտի պահպանել մարդու հոգեւոր ու մտաւոր առողջութիւնը:

Ռաֆֆի Միլատյան

ՀԱՅԿԱԿԱՆ

ՀՄԸՄ-ԱՆԹԻԿԱՍԻ ԱՐՋԱԿԱՆՑ ՊԱՍՔԵԹԻ ԽՈՒՄԲԸ՝ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԲԱԺԱԿԱԿԻՐ

Շաբաթ երեկոյան Լիբանանի Ղազիր մարզահամալիրին մեջ տեղի ունեցավ Լիբանանի պասքեթի աղջկանց բաժանի աւարտական մրցումը:

ՀՄԸՄ-Անթիլիասի աղջիկները 67-50 արդիւնքով յաջողեցան պարտութեան մատնել մրցակից Ռիատը: Սոյն հանդիպումին ընթացքին ՀՄԸՄ-ի մարզիկները յաջողեցան տիրապետել խաղարկութեան եւ դաշտի տարբեր անկյուններէն ցնցել մրցակիցին կողովը: Աւարտին Լիբանանի պասքեթի կոմիտէի նախագահ՝ Աքրամ ալ Յալապի,

ախոյեանութեան բաժանը յանձնեց ՀՄԸՄ-Անթիլիասի խմբապետուհի Մեդրիկ Թորոսեանին: Վերջին տարիներուն Լիբանանի աղջկանց ախոյեանութեան շրջագիծին մեջ, ՀՄԸՄ-Անթիլիասի աղջիկները նուաճեցին գանազան տիտղոսներ՝ շնորհիւ վարչակազմի տքնաջան աշխատանքին, յատկապէս խումբի պատասխանատու քոյր Թալին Խաչատուրեանի ջանքերուն:

ՎԱԶԳԸՆ ԹԵԼԱՆԵԱՆ՝ ԵՐՈՊԱՅԻ ՄԻՆՉԵՒ 23 ՏԱՐԵԿԱՆՆԵՐՈՒ ԱՌԱՋՆՈՒԹԵԱՆ 63 ԸԿ. ԺԱՆՐՈՒԹԵԱՆ

Սերպիոյ Նովի Սատ քաղաքին մեջ ընթացող ըմբշամարտի ազատ ոճի Եւրոպայի միւնչեւ 23 տարեկաններու առաջնութեան 63 ըկ. ծանրութեան մրցումներուն Հայաստան ներկայացնող

Վազգէն Թեւանեան հասաւ եզրափակիչ մրցումին: Վճռորոշ գօտեմարտին, Թեւանեան մրցակից ունեցաւ վրացի Եթեմի Փոլկվաձէն: Հայ ըմբիշը 2-1 արդիւնքով յաջողեցաւ յաղթել եւ դառնալ Եւրոպայի ախոյեան: 2018-ի Եւրոպայի երիտասարդական ախոյեան՝ Վազգէն Թեւանեան, նախօրէին պայքարը սկսած էր 1/8 եզրափակիչին, ուր 8-6 արդիւնքով պարտութեան մատնած էր Ֆրանսան ներկայացնող Իլման Մուխտարովը: Եզրափակիչ մրցումի առաջին քառորդին, հայ ըմբիշը 17-4 արդիւնքով ուժեղ յաղթանակ մը տանելով դուրս դրաւ թուրք Սելիմ Կոզմանը, իսկ կիսաեզրափակիչին պարտութեան մատնեց նաեւ մոլտովացի Մաքսիմ Սակուլտանը:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ

ՎԻՆԻՒՍ ԾԱՆՐՈՐԸՆ ՎՆԱՍՈՒԵՑԱՐ

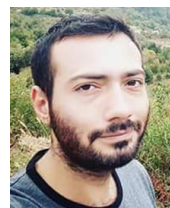
Ըստ Սպանիոյ մայրաքաղաքի արքայական ակումբի Ռեալ Մատրիտի մամլոյ բանբերին, պատանի յարձակողական խաղացող՝ արագիւցի Վիլնիուս, ծանրօրէն վնասուելով իր կազմէն պիտի բացակայի 2 ամիսով:

Բանբերը յիշեց, որ բժիշկները այս առումով յայտարարութիւն մը կատարած են: Վիլնիուս վիրաւորուած է քանի մը օր առաջ, Այաքս Ամսթըրտամի դէմ տեղի ունեցած մրցումին «Չեմփիլըզ լիկ»: 18 տարեկան

ֆութպոլիստը անցեալ ամառ արագիւցեան Ֆլամենկոյէն հեռանալով միացաւ Ռեալ Մատրիտին՝ փոխան 61 միլիոն եւրոյի: Ան 28 մրցումի ընթացքին 4 կոլ արձանագրեց:

«ՏԸՐՊԻ ՄԻԼԱՆՕ»

Պետիկ Աշոտեան

Կիրակի, 17 Մարտ 2019-ին տեղի պիտի ունենայ Էյ Սի Միլան եւ Ինթըր Միլանի միջեւ «Տըրպի» կոչուող ֆութպոլի մրցումը: «Տըրպի»-ն այլ անուններ ալ կը կրէ, ինչպէս՝ «Տըրպի Միլանօ» եւ «Տըրպի Տիւա Մատոնի-Նա», վերջինս ի պատիւ Միլանոյի Ս. Մարիամ Աստուածածնայ արձանին, որ գետեղուած է վանքի բարձունքին:

Իտալիոյ յատուկ այս խաղը ժամանակին կը խորհրդանշէր Միլանոյի բանտորական դասակարգին (ներկայացուած՝ Էյ Սի Միլան խումբով) եւ միջին ու հարուստ դասակարգերուն (ներկայացուած՝ Ինթըր Միլան խումբով) միջեւ տեղի ունեցող ֆութպոլի մրցումը: Կը պատմուի, թէ տարիներ առաջ Ինթըր Միլանի համակիրները Սան Սիրօ դաշտ կ'ուղղուէին հեծիկներով, մինչդէռ Էյ Սի Միլանի համակիրները՝ հանրային փոխադրակառքեր կ'օգտագործէին: Այս եւ այլ երեւոյթներ պատճառ կը դառնային, որ 2 խումբերու համակիրներուն միջեւ գոյութիւն ունեցող դասակարգային տարբերութիւնը շեշտադրուէր: Այս դասակարգային տարբերութիւնները վերացած են անցեալ դարու վաթսուական թուականներուն, շնորհիւ Իտալիոյ ընկերային ու տնտեսական իրավիճակի վերադասաւորումին:

Իտմբերուն միջեւ հակամարտութիւնը սկիզբ առած է 1908-ին, երբ կարգ մը իտալական ակումբներ մերժած են օտար խաղացողներու մասնակցութիւնը ախոյեանութեան խաղերուն, իսկ իտալական դաշնութիւնը վաւերացուցած է օտար խաղացողներու մասնակցութիւնը: Այս մէկը պատճառ հանդիսացած է, որ ամենագօրաւոր իտալական ակումբները (Էյ Սի Միլանը, Թորինօն եւ Ժենուան) ընդհատեն իրենց մասնակցութիւնը իտալական լիկային, սակայն Էյ Սի Միլանի վարչութեան քանի մը հոգի, համաձայն գտնուելով դաշնութեան որոշումին, դուրս եկած են Էյ Սի Միլանէն եւ հիմնած Ինթըր Միլանը:

9 Մարտ 1908-ին, Միլանի արուեստագետներու եւ մտաւորականներու կեդրոն ճաշարաններէն մէկուն մեջ, հիմնուած է Ինթըր Միլանը, որուն հետեւանքով Էյ Սի Միլանի 4 խաղացողներ իրենց խումբը լքած ու մաս կազմած են անոր՝ ցաւ յայտնելով Էյ Սի Միլանի ցեղապաշտական մօտեցումին համար:

Իտմբերուն միջեւ լարուածութիւնը կը շարունակուի մինչեւ օրս: Անոնց միջեւ այս վերջին խաղը յաւելեալ կարեւորութիւն կը զգեսայ, մանաւանդ որ Միլան 51 կէտով իտալական լիկային մեջ 3-րդ դիրքը կը գրաւէ, իսկ Ինթըր Միլան 50 կէտով՝ 4-րդը:

Սիրելի՛ ընթերցող, Ի՞նչ կ'ակնկալէք այս խաղէն: Կը խնդրենք որ «Գանձասար»-ի դիմատետրի էջի մարզական այս լուրին տակ գրառում կատարելով ձեր կարծիքը յայտնէք մեզի:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍ

Սահակեան ընտանիքը շնորհակալութիւն կը յայտնէ ՍԴԱԴ-ի պէտ՝ Վերապատուելի Յարութիւն Սելիմեանին, քահանայից դասուն, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մեծ ընտանիքին եւ բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով, նուիրատուութեամբ կամ հեռաձայնով մասնակից դարձան իրենց հարազատին՝

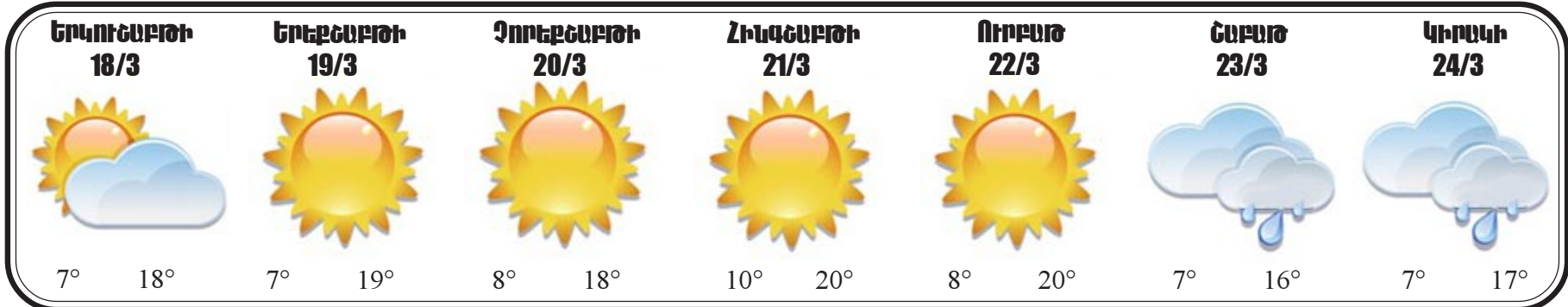

ՀԱՆԳՈՒՅԵԱԼ ԼԻԶԱ ՍԱՀԱԿԵԱՆԻ

մահուան սուգին:

Հանգուցեայի քառասունքի հոգեհանգստեան պաշտօնը պիտի կատարուի Կիրակի, 17 Մարտ 2019-ին, յաւարտ Ս. եւ Ամմահ Պատարագի, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մեջ, Նոր Գիւղ - Հայկա:

Յետ հոգեհանգստեան արարողութեան, ցաւակցութիւնները պիտի ընդունուին եկեղեցւոյ ներքնասրահէն ներս:

ԵՆՈՐԶԱՆԻՄ ԲԵՐԻՈՅ ԶԱՅՈՅ ԹԵՄԻ «ԱՅԳ» ՄԱՏԵՆԱՇԱՐԻ ՉՈՐՍ ՇՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՆ

Ուրբաթ, 8 Մարտ 2019-ի երեկոյեան ժամը 6:00-ին, Արամ Մանուկեան Ժողովրդային Տան «Անի» սրահը իմացական կերպով մը վերածուած էր իրաւամբ:

Բերիոյ Զայոց Թեմի «Այգ» մատենաշարի չորս գիրքերու հաւաքական շնորհանդէսը առիթ ընծայեց, որ գրողը գրողին, գիրքը ներկայացնողին ու գրասէր հանդիսատեսին հանդիպի միաժամանակ: Մէկը միւսին գիրքին ծանօթացաւ, մէկը միւսին մտքին թռչիւքին աղերսուեցաւ ու անոր հետ սլացաւ հայ գրականութեան անդամատան մէջ: Միւս կողմէ,

քաջալերակցին:
Այնուհետեւ յաջորդաբար ներկայացուեցան չորս գիրքերը եւ յաւուր պատշաճի խօսք արտասանեցին յարգարժան հեղինակները:
Լալա Միսկարեան-Մինասեանի «Ծիրանի Ոգիներ» պատմութեանը հաւաքածոն ներկայացուց ղոկտ. Զուրի Ազեգեան, յայտնելով որ 293 էջերէ բաղկացած հատորը «Այգ»

եան գիտակը:
Տիար Լեւոն Շառոյեան խօսք անելով ներկաներուն ուշադրութեան յանձնեց հետեւեալը. «Մենք այնպիսի դարաշրջանի մը գրողներն ենք, որ դիտանկիւնէ մը նայելով բախտաւոր կը նկատուինք, այլ դիտանկիւնէ մը նայելով անբախտ կը սեպուինք: Բախտաւոր ենք, որովհետեւ մեր գիրքերը դիւրութեամբ իրա-

տեղ գտած սուրբ գրային մեքենաները, համամարդկային արժեքները, քրիստոնեական փոխադարձութեան հաղորդակից դառնալու կարելիութիւնը կուտան:

Մարիանա Պերթիգլեան-Ղազարեան խօսք անելով շնորհաւորեց իր գրչընկերները, շնորհակալութիւն յայտնեց «Գանձասար» ի խմբագրակազմին, ձեռնարկը հովանաւորող Առաջնորդ Սրբազան Զօր, որուն Սուրբ գրային սերտողութիւններէն խորապէս ներշնչուած է ան: Ան մեծապէս գնահատեց «Այգ» մատենաշարի շարունակականութիւնը եւ յատուկ շնորհակալութիւն յայտնեց գիրքի մեկենասին՝ Արեւմտեան Ամերիկայի Զամագայիսի Գրական Միաւորին, ինչպէս նաեւ ներկաներուն:

Սեւան Զանեշեան-Պետրոսեանի «Արեգնատեւ Զորիգոններ» բանաստեղծական գիրքը ներկայացուց գրող Յարութ Վարդանեան (Յարվարդ) դիտել տալով, որ հատորը 146 էջերով «Այգ» մատենաշարի 24-րդ հրատարակութիւնն է, «Ոսկետառ» տպարանէն լոյս տեսած: Զատորը ինքնին հոգեմտաւոր տիեզերք մըն է, որ կը ներկայացնէ հեղինակին հոգիի թռչիւքն ու կեանքի տեսլիքը: Գիրքը կը պարունակէ հարցադրումներ ու որոնումներ: Զեղինակը բնութիւնը կը նկարագրէ եւ աչքերը փակելով թռչիւք կ'առնէ դէպի ներքին հորիզոն:

գրասէր հանդիսատեսը հաղորդակից դարձաւ չորս հեղինակներու մտքերուն, երբ հալեպահայ մտաւորականները գիրքերը բացին անոր առջեւ՝ խիտ ու ամբողջական, հաճելի ու հետաքրքրական մատուցումով:

Զանդիսութիւնը կը հովանաւորէր Բերիոյ Զայոց Թեմի Բարեջան Առաջնորդ Գերշ. Տէր Շահան Սրբ. Արք. Սարգիսեան, կազմակերպած էր «Գանձասար» ի խմբագրութեան ու վարչութեան կողմէ:

Գրասէր հանդիսականներու պատկառելի ներկայութիւնը մը հաւաքուած էր սրահին մէջ: Բերիոյ Զայոց Թեմի Առաջնորդին կողքին ներկայ էին նաեւ՝ Զայ Աւետարանական Զամայնքի Զամայնքապետ Վեր. Յարութիւն Սելիմեան, Զայ Կաթողիկէ Զամայնքի Առաջնորդի ներկայացուցիչ Տէր Կոմիտաս Զեյ. Տատաղլեան, գիրքերուն հեղինակները, ազգային մարմիններու, բարեսիրական, մշակութային, մարզական միութիւններու եւ կրթական հաստատութիւններու ներկայացուցիչներ եւ հոգեւոր հայրեր:

Բացման խօսքով Զրիստ Խրոյեան բարի գալուստ մաղթելով ներկաներուն ըսաւ. «Զրատարակուող իւրաքանչիւր գիրք նոր հորիզոն մը կը բանայ գրողին եւ ընթերցողին դիմաց: Զորիգոն մը, որուն հասնելու համար թռչիւք կ'առնէ մեզ մէ իւրաքանչիւրը՝ ճեղքելով ամեն սահման, յաղթահարելով ամեն դժուարութիւն, նոյնիսկ պատերազմ ու անարեւ օրեր: Արեւին հասնելու լաւագոյն միջոցը գիրքը չէ՞ միթէ, անոր սահմանուած տողերուն տակ թաքնուած երկնահաս կամուրջները չէ՞ն միթէ: Պատահական չէ, որ Բերիոյ Զայոց Թեմի մատենաշարերէն մէկը, որ ծնունդ առած է 2005-ին, իբրեւ գրական, բանասիրական մատենաշար, «Այգ» կոչուած է, այսինքն՝ արեւագալ, արեւին գալուստը անտող լոյս: 2005-էն ի վեր յաջորդաբար լոյսին ելած են 25 հրատարակութիւններ՝ շնորհիւ Թեմի Բարեջան Առաջնորդ Գերշ. Տ. Շահան Ս. Արք. Սարգիսեանի հետեւողական ճիգերուն եւ

մատենաշարի 21-րդ հրատարակութիւնն է, լոյս տեսած է 2017-ին իրամանաւ Առաջնորդ Սրբազան Զօր: Զատորը կը պարունակէ չորս վերնագրեր, 43 պատմութեան էջերով եւ ինչ յօդուածներով:

Դոկտ. Զուրի Ազեգեան ըզմանակութիւնը պարզելով յայտնեց. «Իւրաքանչիւր տողին, նոյնիսկ բառ ու գիրին ետին հայուն սիրտն է որ կը բարբախտ անխարդախ, անկեղծ, մարդկային անկաշկանդ ապրումներով»: Ան այս գեղարուեստական երկը իր տեսակին մէջ շնորհաւորելի նուաճում մը նկատեց արդի հայ գրականութեան անդամատանէն ներս:

Այնուհետեւ գիրքի հեղինակ հայերէնաւանդ ուսուցչուհի, գրող Լալա Միսկարեան-Մինասեան խօսք անելով շնորհակալութիւն յայտնեց ղոկտ. Զուրիին՝ գիրքը գեղեցկօրէն ներկայացնելուն համար, ինչպէս նաեւ «Գանձասար» ի խմբագրակազմին ու վարչութեան, Առաջնորդ Սրբազան Զօր, համայնքապետներուն նաեւ հալեպահայ գաղութին, որոնց սերն ու Զայեպի մէջ ձեռք բերած իր փորձառութիւնը մեծ հարստութիւն համարեց:

Լեւոն Շառոյեանի «Դեգերումներ Զայ Գիրի եւ Պատմութեան Գետեգրին» Բ. հատորը ներկայացուց փաստաբան եւ հայերէնաւանդ ուսուցչուհի Մարիա Գաբրիէլեան: Ան պարզաբանեց, թէ ինչպէ՞ս հատորը ընթերցելու ըլլալու կողքին նաեւ լսելի դարձաւ հեղինակին հարագատ, անաչառ եւ թափանցիկ արտայայտութիւններուն, քննարկումներուն ու քննադատութիւններուն ընդմէջէն եւ անզգալաբար երկխօսութեան մը վերածուեցաւ: Ապա դիտել տուաւ, որ 320 էջերէ բաղկացած հատորը «Այգ» մատենաշարի 22-րդ հրատարակութիւնն է, նուիրուած Ծաղիկ Ճիւղեանի յիշատակին: Գիրքը կը բացուի Արմենակ Եղիայեանի յառաջաբանով եւ կը պարունակէ հիմնական չորս բաժանումներ, 58 գրութիւններով: Ան դիտել տուաւ, որ գիրքի հեղինակը մասնագետ է պոլսահայ գրականութեան, հետեւաբար գինք անուանեց Պոլսահայ գրականութեան գիտակը:

Շառոյեան շնորհակալական խօսք ուղղեց «Գանձասար» ի խմբագրակազմին, գիրքը գեղեցկօրէն ներկայացնող Մարիա Գաբրիէլեանին եւ յատկապէս Առաջնորդ Սրբազան Զօր, որ գրական եւ հրատարակչական մարզէն ներս անջնջելի հետք թողուց:

Գեղարուեստական յայտագիրը յատուկ երանգով մը օժտեց երեկոն: Զամագայիսի «Բ. Կանաչեան» Երաժշտական դպրոցի ուսուցչուհի Անժել Շեօհմելեան քանտոնով հայկական ժողովրդական քաղցրաշունչ «Մենախօսութիւն» մեղեդին ինչեցուց, իսկ «Գանձասար» ի Կլու մակապատանեկան յաւելուածի խմբագիր Ռիթա Կաղեան-Տիքալիքեան տպաւորիչ առոգանութեամբ մատուցեց Շառաշ Նարունիի «Կարօտ Զայ Լեզուին» ստեղծագործութիւնը:

Մարիանա Պերթիգլեան-Ղազարեանի «Փոխակերպում» գիրքը ներկայացուց «Գանձասար» ի մնայուն աշխատակից Արթ. Տէր Խորէն Զեյ. Պերթիգլեան՝ յայտնելով, որ 107 էջերէ բաղկացած հատորը «Այգ» մատենաշարի 25-րդ հրատարակութիւնն է, լոյս տեսած Առաջնորդ Սրբազան Զօրի հրամանաւ: Զեղինակին ներշնչման աղբիւրն ու մղիչ ուժը եղած է Զայեպը, Աստուծոյ նկատմամբ իր ունեցած հաւատքը, մտքի թռչիւքը, պատերազմի տագնապն ու դառն փորձառութիւնը: Զահանայ հայրը գիրքը նկարագրելով յատկապէս շնորհակալութեամբ անուանեց իր անկախ կարծուած դէպքերու լաւ ներկայացումը՝ ճոխ բառամթերքով եւ հետաքրքրաշարժ արտայայտութիւններով, գիրքին մէջ

տեղ գտած սուրբ գրային մեքենաները, համամարդկային արժեքները, քրիստոնեական փոխադարձութեան հաղորդակից դառնալու կարելիութիւնը կուտան:

Սեւան Զանեշեան-Պետրոսեանի «Արեգնատեւ Զորիգոններ» բանաստեղծական գիրքը ներկայացուց գրող Յարութ Վարդանեան (Յարվարդ) դիտել տալով, որ հատորը 146 էջերով «Այգ» մատենաշարի 24-րդ հրատարակութիւնն է, «Ոսկետառ» տպարանէն լոյս տեսած: Զատորը ինքնին հոգեմտաւոր տիեզերք մըն է, որ կը ներկայացնէ հեղինակին հոգիի թռչիւքն ու կեանքի տեսլիքը: Գիրքը կը պարունակէ հարցադրումներ ու որոնումներ: Զեղինակը բնութիւնը կը նկարագրէ եւ աչքերը փակելով թռչիւք կ'առնէ դէպի ներքին հորիզոն:

Սեւան Զանեշեան-Պետրոսեանի «Արեգնատեւ Զորիգոններ» բանաստեղծական գիրքը ներկայացուց գրող Յարութ Վարդանեան (Յարվարդ) դիտել տալով, որ հատորը 146 էջերով «Այգ» մատենաշարի 24-րդ հրատարակութիւնն է, «Ոսկետառ» տպարանէն լոյս տեսած: Զատորը ինքնին հոգեմտաւոր տիեզերք մըն է, որ կը ներկայացնէ հեղինակին հոգիի թռչիւքն ու կեանքի տեսլիքը: Գիրքը կը պարունակէ հարցադրումներ ու որոնումներ: Զեղինակը բնութիւնը կը նկարագրէ եւ աչքերը փակելով թռչիւք կ'առնէ դէպի ներքին հորիզոն:

Սրբազան Զայոց չորս գիրքերու հրատարակութիւնը կապեց Ծնունդներու գիրքի առաջին զլխու այն հատուածին հետ, ուր Տէրը կ'ըսէ. «Աճեցէք, բազմացէք, երկիրը լեցուցէք եւ տիրեցէք անոր», ինչպէս նաեւ Ս. եւ Անմահ Պատարագի այն հատուածին, ուր կ'ըսուի «Ճաշակեցէք եւ տեսէք, որովհետեւ քաղցր է Տէրը»: Տէրը այստեղ մարդեղացեալ իմաստութիւնն ու հոգին է, որ գիրքերու ճամբով մեզի կու գայ եւ մեզ կը տանի դէպի մեր մարդկայնութեան, մեր ինքնութեան, մեր արմատներուն եւ մեզ կ'առաջնորդէ մեր շրջապատին մէջ լոյս ըլլալու, աղ ըլլալու եւ կեանքին համ տալու:

Բերիոյ Զայոց Թեմի Առաջնորդը եզրափակելով ըսաւ, որ գրական այս հանդէսին աւարտին, ներկաները լիացան, յագեցան իմացական եւ հոգեւոր խորտիկներով, երբ գիրքերը ներկայացնող մտաւորականները հալեպահայ գրական բերքէն համեղաճաշակ մատուցումներ հրամցուցին:

Զուսկ, տեղի ունեցած գինեճծնի աւանդական արարողութիւնը՝ գինին յեղելով չորս գիրքերուն վրայ ու տոնական մթնոլորտ ստեղծելով:

Մարիանա Չիլվերշեան-Պողիկեան